

**ביאור
המציאות
הנוגעת
לתגלחת
בבית הע"ז
טירופאטי**

כל הזכויות שמורות

**יואל שילה
רכסים, תשפ"א**

shiloyoel@gmail.com

המציאות בבית הע"ז טירופאטי

המציאות הנוגעת לתגלחת בבית הע"ז טירופאטי

- 4.....הקדמה
- 8.....הנתונים שהוצגו לפני הרבנים האוסרים
- 13.....סיכום נתוני המציאות כפי שהתבררו לאחרונה
- 17.....מסקנות הדברים עפ"י הנתונים שהתבררו
- 19.....פירוט העדויות
- 19.....מי המעידים
- 20.....ההינדים מאופיינים באי אמירת האמת
- 21.....סיבות התגלחת
- 30.....'סאקריפייס', 'אופרינג', 'נתינת השיער', והקרבת השיער
- 35.....אחת המטרות היא הרווח הכספי של המקדש
- 36.....אגדת הקרחת
- 39.....דעת המתגלחים
- 48.....השיער הוא טמא
- 51.....הכנסת שערות למקדש עצמו
- 52.....ההבדל בין אולם התגלחת לשאר המקומות
- 53.....השלט שבכניסה לאולם התגלחת
- 55.....תפילות בעת התגלחת
- 57.....ההונדי
- 58.....תמונות האליל
- 61.....המגלחים
- 64.....חליצת הנעלים
- 65.....בגדים מיוחדים
- 65.....צורת הישיבה

הפגמים בעדויות השליחים הראשונים

- 67.....הפגמים בעדותו של אמיר דרומי
- 76.....הפגמים בעדותו של הרב דונר

הקדמה

כשדנים בדין השערות הבאות ממקדשי הע"ז בהודו צריך לדעת את המציאות שם, ורק אחר ידיעת המציאות על בורייה ניתן לדון האם יש איסור הנאה בשערות אלו; לצורך זה נשלחו השליחים הרב דונר [תשס"ד ע"י הגר"ט וייס שליט"א גאב"ד העדה"ח, והגר"ש אלישיב זצ"ל (הגיעה לידנו ההקלטה המקורית של העדות שהעיד בפניהם)], אמיר דרומי [תשס"ד ע"י הגר"נ קרליץ זצ"ל והגאון חיד"ו וייס שליט"א, ותשע"ח ע"י קבוצת האוסרים (וכמו כן ישנם פרטים חשובים שנכתבו בימונו בהיותו בטירופאטי בשנת תשס"ד, וכן רואיין על ידיו בשנת תשפ"א)], ור' גרשון וועסט [תשע"ח ותשע"ט ע"י הגר"חיד"ו וייס שליט"א] - שלשתם דוברי אנגלית ולא את השפה המקומית; מתוך עדותם של הרב דונר ואמיר דרומי הוסק שגזירת השערות אוסרת את השערות באיסור תקרובת ע"ז; וכן על סמך עדותם [ועל סמך נתונים חלקיים מעדותו המזוייפת של הר' גרשון וועסט, ובתוספת כמה פרטים שנלקטו מהאינטרנט] נכתבו בשנת תשע"ח הספר 'פאת קדמה' והחוברת 'הישכם אוהבים' - שעמדתם נחרצת לאסור את השערות.

מכיון שמחמת עדותם של הרב דונר ואמיר דרומי בפני הגר"ש"א זצ"ל ולפני ביה"ד של הגר"ק זצ"ל ולפני הבד"ץ עדה"ח ירושלים בשנת תשס"ד יצאה הוראה שלא להשתמש יותר בשערות המקדשים - יש צורך לדעת מה הן העובדות ששמעו הדיינים, שעל פיהם הוכרע האיסור; כמו כן, בשנים האחרונות יצאו כמה וכמה קונטרסים (ע"י הגאון ר' שריאל רוזנברג שליט"א, הגר"י יוסף שליט"א, הרב איתמר מחפוד, הרב יצחק בראנד, ועוד) בבירור הלכתי לאסור את השערות, ומרבית העובדות שעליהם הסתמכו הם מהעדויות הנ"ל, בתוספת כמה פרטים.

מאחר שהתעוררו סתירות וספיקות בדברי השלוחים הראשונים, ובפרט לאור המחקר המסודר והמקיף שעשה ר' גרשון וועסט, נעשה ע"י אחד עשר ת"ח בשנים תש"פ-תשפ"א מחקר מקיף מאוד של המציאות, וכן לימוד מקיף של שרשי הדין בהלכות תקרובת ע"ז, ובמסגרתו נבדקו ונחקרו בעיון רב עדות השלוחים הנ"ל לעמוד על שרשם ומקורם של פרטי עדותם, כמו כן נבדקו

ונחקרו הרבה פרטים נוספים בעמל ויגיעה וחיפוש אחר חיפוש, ונדפסו בספר 'הכצקתה' שיצא לאור לאחרונה; עיקרי המסקנות הנוגעים לבירור המציאות מובאים בקונטרס זה בתמצית.

על כן תחילה יובאו בקצרה הנתונים שהוצגו לפני הדיינים ע"י הרב דונר ור' אמיר דרומי, שמחמתם הדיינים אסרו את השערות [בספר 'הכצקתה', הובאו הפרוטוקולים והתרגומים המלאים של העדויות], ואח"כ תוצג המציאות שהתבררה כעת.

עיקר מטרת הקונטרס לברר המציאות שעל פיה צריכה להיות הכרעת ההלכה, ולהציעה לפני הת"ח, ולכן בקונטרס זה לא התמקדנו בחלק בירור ההלכה, כי חלק זה נתון בידי כל ת"ח היודע לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וכבר נכתבו מאמרי הלכה רבים על הענין, וניתן למצוא חומר הלכתי עיוני רב בספר 'הכצקתה' [וכמו כן לא התמקדנו כלל בנושא תערובות שיער המקדש בשאר השיער העולמי, ודרכי המסחר בו, וכמובן שלא התמקדנו גם בשאלה האם מותר לצאת בפאה נכרית לרה"ד, ומה גדרי הצניעות שלה - שכל אלו אינן ממין הנושא של תקרובת ע"ז]; כבר אמר הגריש"א זצ"ל להגאון רבי פייבל כהן שליט"א בתשס"ד, שאם נתוני המציאות הידועים לו שונים ממה שהעידו בפניו, הרשות בידו לפסוק על פי הידוע לו, ודלא כמו שפסק הוא עצמו בתשס"ד על פי עדותו של הרב דונר; הגריש"א אף בקש להקים בי"ד לבירור הענין, מה שבפועל לא נעשה. **המסקנות העולות מקונטרס זה משתוות לבירור המציאותי היסודי שנעשה בשנת תש"נ ע"י הגר"י שפירא שליט"א, והובא בפני הגרי"ש אלישיב, הגרש"ז אויערבך והגר"ח פ"י שיינברג זצוק"ל - ומחמתו הורו אז רבנים אלו שהשערות מותרות** (ראה קובץ תשובות א' יו"ד ע"ז).

חובה עלינו לציין שהחוברת 'הישכם אוהבים' לקויה ביותר בחוסר דיוק והבנה של עובדות והוכחות שונות, ונמצאו בה סילופים ודמיונות רבים כיד הדמיון הטובה עליהם [כגון, לקחו תמונה של הנהלת המקדש המברכים לשלום את המגלחים וביארו שהם כמרים המתפללים על קרבן השערות, ואף המציאו את נוסח התפילה, הראו כמה שערות שנפלו בקרבת מקום לתמונת האליל והחליטו שהם הוקרבו לפני האליל, השמיטו חלקים נרחבים מעדותו של אמיר דרומי, המציאו שבשלט שבבית התגלחת כתוב

שכאן מקריבים את השיער, ועוד ועוד דמיונות, הארכנו בספר 'הכצקתה'[, וע"כ כמעט ולא התייחסנו בקונטרס זה לדברים שהובאו שם; כמו כן, בויכוחים שונים שהיו לנו עם אנשי 'הישכם' לא עלה בידם לבסס את דבריהם, הן המציאותיים והן ההלכתיים.

בספר המלא 'הכצקתה' הארכנו בתיאור הפולמוס, וכן בירור המציאות בהתאם לשליחים ודברי הכמרים והמומחים, ומאמר שלם המביא את כל טיעוני האוסרים ודוחה אותם, וכן סיכום של זיופים שנמצאו בדברי האוסרים, וכן תמונות מבית התגלחת, ובחלק ההלכה הארכנו בביאור הסוגיא, בסיכום דברי הפוסקים, בביאור סיבות ההיתר, בדחיית טעמי האוסרים, ועוד מאמרים על תקרובת ללא דורון ועל ע"ז דמיונית; כמו כן הוצאנו חומר מוסרט על בירור המציאות, עדויות הרב שפירא ור' צבי ויסמן, ותמצית מעדות הרב דונר אצל הגרי"ש.

מספר נקודות חשובות שניתן לומר שעולות

מקונטרס זה [וביתר, מהספר 'הכצקתה']:

- 1- כדי לאסור את השיער - הוא חייב להכנס להגדרות של תקרובת ע"ז [=בחי מתים], כלומר דורון לאליל, אבל בפועל אין שום דמיון בין השיער ההודי ובין 'דורון לאליל', וכן, אין שום דמיון בין התגלחת ובין 'מעשה עבודה לאליל', שהרי:
- 2- לפי אמונתם השיער טמא ומשוקץ ולעולם לא מוגש במקדשם כדורון לאליל, אף שההינדים מגישים לאליל דורונות רבים שהם חושבים שהאליל 'אוהב אותם'; גם המון העם יודעים שהשיער משוקץ, ומחונכים להשליך אוכל שנגע בו שיער, וכן לרחוץ כדי להתטהר לאחר תספורת.
- 3- הכמרים לעולם לא מתעסקים בתגלחת, ומתרחקים מכל מגע בשיער תלוש, ואילו המגלחים הם מפחותי העם.
- 4- לעולם לא מגלחים במקדש, ואולמות התגלחת בכוונה מרוחקים מהמקדש, והם מספרות גדולות ולא 'מקומות קדושים'.

5- סיבות התגלחת העולים מספריהם והנשמעים מכמריהם ומהמומחים ומהמון העם הן כמעט תמיד מפני טומאת השערות, כדי למעט את היופי, להשפיל את האגו, ולהתנוול - כהכנה לפני ראיית פני האליל, וכדי לסייע לאליל ב'תשלום חובותיו הכספיות' - ואין בכח סיבות אלו לאסור את השערות. כמו כן, בשנים האחרונות רבים מהם מתגלחים גם בשל אגדת הקרחת, אך גם בזה אין שום כוונת תקרובת [הארכנו בביסוס זאת בספר 'הכצקתה'].

נסיים את ההקדמה בדברי הגר"א על הפסוק 'אַל תִּתֵּן שְׁנָה לְעֵינֶיךָ וְתִנּוּמָה לְעַפְעָפֶיךָ' (משלי ו' ד'): '...הלומדים אינן צריכין להיות בקיאים - רק בדין תורה, שלא יורה שלא כדין, אבל אין צריך לו להיות בקי בעניני עולם, ונגדן 'אַל תִּתֵּן שְׁנָה'... אבל הדיינים צריכין להיות בקיאים גם בטבעו של עולם בכדי שלא יהיה דין מרומה, דאם לא יהיה בקי בענינים אף שיהיה בקי בדין תורה - לא יצא הדין אמת לאמתו, כלומר אעפ"י שיפסוק אמת לא יהיה לאמתו כי אפשר הוא דין מרומה, ולכן צריך הדיין להיות בשניהם בקי, ולכן כתיב 'כִּי הַשִּׁחַד יַעֲזֹר עֵינֵי הַכֹּמְדִים', וכתיב 'כִּי הַשִּׁחַד יַעֲזֹר פְּקָחִים' - והיינו חכם בעניני תורה ופיקח בעניני עולם, וזשחז"ל 'אם ברור לך הדבר כבוקר אמרהו', 'אם ברור הדבר כאחותו אמרהו'... וז"ש 'וְתִנּוּמָה' שהוא נים ולא נים, והיינו מבחוח - אפילו לא תתן 'לְעַפְעָפֶיךָ' שתנומה הוא בעפעפים לבד שהן סגורות - והיינו בעניני עולם תראה שתהא בקי, ואז אפשר שיצא הדין אמת לאמתו'.

הנתונים שהוצגו לפני הרבנים האוסרים

בפרק זה יובאו הנתונים שהעידו בפני הרבנים בשנת תשס"ד, שמחמתם הורו לאיסור; יובא כאן רק מה שרלוונטי לעצם הפסק, העדויות במלואן הובאו בספר 'הכצקתה'

פסקו של הגר"נ קרליץ זצ"ל בתשס"ד לאסור את השערות התבסס על העובדות שהעיד בפניו אמיר דרומי (נדפס ב'אור ישראל', תמוז תשס"ד, גליון ל"ו):

המקום

יש בנין מיוחד לתגלחת, מעליו מבחוץ יש פסל, ושלט על הבנין שכתוב עליו שכאן המקום למסירה תוך כדי הכנעה של שיער אדם לאליל.

בחדרי התגלחת אין ע"ז או תמונות של הפסל, ואין רואים את הפסל שבחוץ, אף שנכנסים אליו יחפים אך לא מתייחסים אליו כ'טמפל', ואמרו שהטמפל לא כאן אלא במקום אחר, וכשנשאלו מדוע הולכים יחפים ענו שכאן מוסרים את השיער לאליל תוך הכנעה.

חולצים את הנעלים - דבר המורה על מקום קדוש; יש בבית התגלחת אוירה של התרגשות, אבל לא הורגש שהולכים 'על קצות האצבעות' כמו בבית הע"ז הראשי.

בקומה הראשונה של אולם התגלחת יש מקדש קטן עם כמה מן הע"ז שלהם, והוא מיוחד לתפילה והקטרת קטורת ומנחות, בערך שלשה מתוך מאתים שמתפללים שם מניחים קטורת, אך איש לא מסתפר שם.

בכל חדר תספורת יש שני הונדי המיועדים לזהב וכדו', וגם שנים המיועדים לשערות. 'כח הישועה' טמון מתחת לכל ההונדי והוא המושיע בעת שנותנים לו מנחה, ואין זה סתם מקום איכסון, וההונדי אינו כח בנציגות הע"ז גרידא, אלא הוא הע"ז עצמה; יש קדושה לכל מה שנכנס להונדי; מעוניינים שכל מה שהם נותנים יעבור דוקא דרך ההונדי, ובלי שהשיער יעבור דרך ההונדי אין את כח הישועה שרובץ דווקא שם. יש

שאמרו נוסח שההנחה בהונדי היא רק הוכחה לאליל שתנמתי, אבל רוב האנשים כנראה מבינים אחרת ומייחסים להונדי כוחות והשפעות ומביאים לשם את כל המנחות שלהם.

יש אנשים ממונים שאוספים את כל השיער ומניחים בהונדי, מעט מאד לוקחים מעט שערות והולכים להכניס להונדי של בית הע"ז שנמצא בתוך בית הע"ז מול הע"ז עצמה, כדי להרגיש יותר קרוב לאליל [כלומר, גם אלו לא הביאו שיער כדי לתת לאליל את מה שהוא אוהב אלא רק כדי להרגיש קרוב אליו (י.ש.)]. יש שמתגלחים בבתי המלון, והספרים נשלחים לשם, ומסתפרים דוקא כשיש שם תמונה של הפסל, ומסביבה מגישים קטורת פרחים וכו', ומניחים גם שם בתוך הונדי, וחולצים נעלים.

מטרת התגלחת

יש אגדה שעל פיה המאמינים מוסרים [ע"י גזיזת השערות] תרומות לאליל לסייע לו לשלם את חובו בריבית, וברמה הבסיסית אגדה זו ידועה לכולם.

הם מוסרים את השערות תוך הכנעה והוא גומל להם במילוי המשאלות; בגזיזת השיער יש ענין של התבטלות לאור הערכתם את השיער. יש שראו את ההתבטלות בעצם הויתור על השיער, ויש שאמרו שאנחנו מוסרים את השיער לפסל.

כולם הזכירו "סאקריפיס" [=הקרבה באנגלית] (לפי הבנת השליח כוונתם היתה להקרבה גשמית) או "אופרינג" [=מנחה] (הבין שכוונתם לנתינה גשמית) שזה מראה שמתכוונים לתת את שערותיהם לאליל בתור קרבן - ולא הזכירו ביטוי "טריביוט" [=נתינה כספית].

על השאלה האם התספורת היא רק היכי תימצי המאפשרת לתת את השיער להונדי, או שיש משמעות לעצם התגלחת, לא ידע להשיב בבירור כי לא שאל אותם בצורה הזו, אך ברור שעצם הורדת הנעלים, החזרה על שם האליל - מראה שיש חשיבות בעצם התגלחת.

המתגלחים

הם מודעים שהמנחות שלהם משמשות גם למסחר, אך אמרו: אנחנו נותנים זאת לפסל ומבחינתנו אנחנו נותנים זאת אליו ובזה הסתיים

חלקנו; מבחינתם מה שנותנים לאליל משמש את צרכי הפסל ומה שמסביב לו ישירות, וכשהעבירו לשליטת הפסל תם תפקידם, כי בנתינתם הם עוזרים לו לפרוע את חובו, ואז יוחזר להם השפע. ואין זו סתירה אצלם מה שאח"כ סוחרים בשערות.

🌀 **בערך 40% מהמסתפרים משננים בפייהם את שם הע"ז**, ועוד בערך 40% אמרו שהם חושבים על שמו בעת התגלחת, והנותרים התגלחו בסתם. 🌀 יש להעריך שאין הדבר נכון באופן שיטתי שהנשים מגדלות את השיער כדי לגלחו בבוא היום לאליל.

המגלחים

🌀 הספרים ממונים ע"י המערכת, ואין סתם אדם יכול לספר כי יש נהלים בכל דבר והם מקפידים מאוד על נהלים, לא נותנים מקום ליוזמות פרטיות, ומסתבר להניח שלא יתנו ליהודי לגלח, האנשים המוכשרים בתור ספרים הם אנשים רגילים במערכת של הע"ז ולא אלו הנחשבים יותר. כל המורשים לספר הם אנשים מאמינים ועברו הכשרה מיוחדת, אך לא חושב שהם נחשבים כהני דת אפילו מדרגה נמוכה; לא שאל את הספרים למה או למי הם מספרים.

פסקו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל בתשס"ד לאסור את השערות התבסס על העובדות שהעיד הרב דונר לפניו [וכן לפני דייני הבד"ץ עדה"ח]:

המקום

🌀 יש כמה 'עבודות' לאליל שאינן נעשים בסמוך לאליל בדווקא. 🌀 לפני הכניסה לאולמי התגלחת צריכים לחלוץ הנעליים והגרביים. 🌀 בקומה א' יש אליל [כונתו לחדרון המיוחד], בשאר הקומות אין אליל, אפשר להסתפר גם בחדרים אחרים שאין בהם אליל אך בחלקם יש תמונת אליל על הקיר. 🌀 יש קופסה לאיסוף השערות [שנראית יפה יותר מסתם פח אשפה].

לא ראה ולא שמע על מתגלחים שהכניסו שיער להונדי שבבית הע"ז, אלא הוא נאסף ע"י הפועלים לכלי יפה שאיננו הונדי [=של נדבות], אך אולי יש מיעוט שמכניסים בעצמם להונדי שבבית הע"ז.

מטרת התגלחת

יש שאמרו שהשיער 'סאקריפייס' שפירושו קרבן לאליל, והסבירו שהאליל אוהב שיער [באסיפת הרבנים בארה"ב אמר ששמע רק מאחד שהאליל אוהב שיער].

יש שאמרו שמאחר ואין להם כסף לתת לאליל לכן הם נותנים את שערם - שמתקבל עבורו כסף.

האינטליגנטים בלונדון אמרו שהתגלחת היא רק להוריד את האגו ויש בה ענין של הכנעה [וכן אמרו שלא עובדים לפסלים עצמם אלא הפסל רק מזכיר שיש אלהים], אבל לא היה אחד מאנשי הודו שאמרו כן.

המתגלחים

לא ראה בעצמו שהמתגלחים אומרים את שם האליל, אך כך אמרו לו.

יושבים בצורה מסויימת, והספר אומר להם להניח את היד על הלב.

לנערות רבות גזרו רק כמה קווצות שיער.

המגלחים

כל המגלחים מהמאמינים באליל, הם לא סתם ספרים מהרחוב, ולא היו נותנים לזר לגלח.

כששאל מגלח מה הוא מתכוון בשעת הגילוח, השיב שהוא שכיר שמקבל תשלום [אצל הגר"ש הוסיף שאמרו לו שנהנים מכך שעובדים במקום הזה, ובאסיפת הרבנים בניו יורק הוסיף שגם אמרו לו שיודעים למה המגלחים באים ומסדרים אין שישבן].

'נתונים' נוספים מהחוברות 'פאת קדמה' ו'הישכם אוהבים'

[מרביתם מדברי אמיר דרומי בעדויות המאוחזרות]

המקום

האולם כולו מלא פסלים ותמונות.

- ✻ אין מתגלחים בשום מקום אלא לפני פסל.
- ✻ בעבר, וכן במקדשים הקטנים כיום, מתגלחים ממש בפנים.
- ✻ בכל בית תגלחת יש פסלים או תמונות, והמתגלחים והמגלחים מכוונים להם.
- ✻ במקדשים הקטנים מקריבים את השערות בפועל לפני האליל או התמונה.
- ✻ כל כמה זמן נטלו קצת שערות מההונדי והביאו לחצר המקדש והכומר הקטיר את השיער על האש-תמיד.

המתגלחים

- ✻ מגדלים את השיער במיוחד לע"ז.
- ✻ טובלים או רוחצים לפני התגלחת.
- ✻ המתגלח יושב רק בתנוחה מסויימת, עם יד על הלב, ואם זז מפסיקים את הגילוח, והראש כפוף בהשתחויה לאליל.
- ✻ ניתן לראות בהרבה הסרטות שהם אומרים את שם הע"ז בשעת התגלחת ומבקשים את בקשותיהם.

המגלחים

- ✻ המגלחים הם כמרים מדרגה שניה, ולבושים לבן כבגדי הכמרים.
- ✻ כל המגלחים חייבים שיהיה להם סמל על המצח.
- ✻ המגלחים מזכירים את שם האליל לפני תחילת המשמרת.

נתונים שנוספו במאמריהם של חלק מהרבנים בשנים האחרונות

המקום

- ✻ ניתן לראות את הצלם הגדול בכל בנין התגלחת מלבד תמונות האליל התולים על הקירות.

המתגלחים

- ✻ מה שהמתגלחים מזכירים שם ע"ז הוא מעיקרי חוק דתם, ויש שם שלט גדול המזכיר זאת למתגלחים.
- ✻ אי אפשר להם להתגלח בביתם אלא רק במקום מיוחד שהוא קדוש להם.
- ✻ אסור לדבר בשעת הגילוח.

יש צורת ישיבה מיוחדת בעת הגילוח, ואם המתגלח זז - המגלח מפסיק את הגילוח.

סיכום נתוני המציאות כפי שהתבררו לאחרונה

הנתונים המציאותיים שנלקטו מעדויות רבות כדלהלן בהרחבה, וכאן מסוכמים בקצרה

המקום

א'. התגלחת נעשית בבנין מיוחד לכך שאינו מקדש אצלם, והוא רחוק כמה דקות הליכה מהמקדש, ומעולם לא נעשה הגילוח בתוך המקדש [הסיבה שאולם התגלחת נמצא באיזור המקדש, היא כי התגלחת מהווה הכנה לפני הכניסה לראיית האליל במקדש, וכיום נוספה גם הסיבה שבכך מבטיחים שהשיער יגיע לרשות המקדש, ימכר ויכנס כסף].

ב'. חליצת הנעליים מקובלת בהודו בהרבה מקומות מכובדים ללא קשר ל'קדושת' המקום [כגון בבתי מלון, משרדים, בתי אנשים מכובדים, וכו'], ובאולם התגלחת ישנם ההולכים בנעלי בית [משא"כ במקדש הראשי - כולם יחפים].

ג'. באולמי התגלחת יש רק תמונות נוי של האליל שאינן נעבדות, ואינן זוכות לשימת לב מיוחדת, כמו בכל בית משרד ורכב, כפי המקובל בכל מקום בהודו שתמונות האליל מפארות את הכתלים, בדומה למה שבצפון קוריאה תולים בכל מקום את תמונות השליט [האליל בלאג'.. נחשב כשליט של כל אזור טירופאטי]; לפי אמונתם תמונה או פסל הם חסרי משמעות לפני שעשו להם טקס 'החייאה'.

ד'. במקדש זה כל העבודות נעשות רק לפסלים ולא לתמונות, וכך בכל המקומות המיוחדים ל'עבודה' תמיד יש רק פסלים ולא תמונות; בעת חנוכת אולם תגלחת חדש מצאנו שהניחו פירות ופרחים ליד תמונה מיוחדת [בתמונות היא לא נראית כמו התמונות העלובות הנמצאות כיום על כתלי בית התגלחת, אלא הרבה יותר מהודרת, ויתכן שהביאוה בעת חנוכת הבית ולאחר מכן

לקחיה משם], יתכן שזו רק הפגנת ריבונות האליל בלאג'... שהוא אדון המקום, על המקום (ר' צבי ויסמן), ואולי זה איזה סמל לברכה לבנין (פרופסור בריל), ומ"מ אין לזה שום קשר לתגלחת, ואין שום כוונה בשעת התגלחת להתגלח לתמונות הללו.

ה'. באולם התגלחת המרכזי אין שום פסל, אלא יש רק תמונה גדולה אחת בקומה הראשונה בחדרון מיוחד, שהמתגלחים כלל לא מתייחסים אליה, ורובם לא נחשפים אליה כאשר הם מתגלחים, וכש"כ שלא מקריבים לה השיער, ובפשטות הועמדה לנוי כפי הרגלם לקשט בתמונות של האליל. נאמר לנו שאותו חדרון מיוחד הוא לא חלק מ'פולחן התגלחת', אלא הוא בסה"כ משמש כחדר תפילה [**שטיבל'**], עבור המתגלחים השוהים במתחם שעות רבות.

ז'. אין אצלם חוק להתגלח דוקא לפני פסל או תמונה, ובחלק מאולמות התגלחת אין אפילו תמונות; גם באולם התגלחת המרכזי רוב המתגלחים אינם רואים את התמונות; ישנו תיעוד גם מרחבי הודו בו נראים ההינדים מתגלחים כשאין בסביבתם פסל או תמונה; כמו כן, העשירים מתגלחים בחדרם בבית המלון, כאשר לא מחייב שבחדר תהיה תמונת אליל [**אף שבפועל תמונות האליל מצויות כמעט בכל מקום**].

ח'. התקרובות מוגשות ע"י הכמרים רק לפני פסל נעבד, וגם הקרבת הקוקוס שנעשית ע"י הסוגדים בעצמם מוקרבת על המזבח בחצר המקדש סמוך ונראה לפתח המקדש, ובד"כ נעשית בחוץ מפני ריבוי העם, ומ"מ גם מקריבים לו קוקוס בתוך המקדש; ואילו התגלחת נעשית בדווקא במרוחק מהמקדש [כלומר, הרשב"א סבר שגם שחיטה שלא בפני האליל אוסרת, אבל לא שמענו שאפשר להחשיב כתקרובת פעולה שבדוקא נעשית במרוחק מהאליל]; חלק ממאמיני ההינדו ברחבי העולם מונחים להתגלח במספרות הרגילות, אף שבהן הספר לא הינדי.

מטרת התגלחת

א'. רובם הגדול נבערים מאד ואינם מתעמקים בעומק מעשיהם.
ב'. סיבת ביאתם העיקרית לטירומאלה היא הכניסה למקדש וההתראות עם האליל לכמה שניות, הקרויה 'דארשאן'; התגלחת היא תמיד לפני הכניסה לאליל, ונעשית כהכנה לזה.

ג'. מאחר ולפי אמונתם **שיער גזוז הוא טמא ומטמא - לא יעלה על דעתם להביאו כקרבן**, ומי שיכניס שיער למקדש זה פשע, וכתוב בספרי דתם שחטאו שוה להריגת עובר, ויזרק לגיהנם לאלפי שנים.

ד'. לפי אמונתם האליל של טירופאטי אוהב דברים זכים ונעימים כבשמים פירות וקוקוס, ולא שיער גזוז שלאמונתם הוא טמא, ובפרט כשהוא מאוס במצבו אחר הגזיזה עם כינים וקשקשים, **ולא יתכן כלל להניח שהאליל 'אוהב שיער' במובן הגשמי**, מאחר וכפי המקובל אצלם את מה שהאליל 'אוהב' - נותנים לו ממנו הרבה: 'אוהב' בשמים ופרחים - ממלאים אותו מהם, 'אוהב' רחצה - רוחצים אותו, 'אוהב' שיקראו לו את העיתון - קוראים בפניו, ולכן אם היו מאמינים שהוא 'אוהב שיער' היה צריך להיות טקס שבו מגישים לפניו שיער על מגש כסף, ומאחר ואין כזה טקס - הרי שניתן לקבוע שהאליל איננו 'אוהב' את השיער הגשמי.

ה'. גם מי שאמר שלדעתו 'האליל אוהב שיער' - בפשטות כוונתו רק **שהאליל אוהב את מעשה הניווול שבהסתפרות** [כך ההקשר של מילים אלו לפי תרבותם].

ו'. ע"פ אמונתם יש גם הבחנה של טומאה מסויימת בשערות מחוברות, כי העוונות נתפסים עליהם, וע"כ הם מאמינים **שהתגלחת מטהרתם ומכשירתם להכנס לראיית האליל**.

ז'. רבים מהם מכירים את האגדה שהאליל לווה ממון רב בריבית, והם **שמחים שהתרומות שלהם למקדש מסייעות לאליל להחזיר את חובו** אינסופי.

ח'. רבים מהם **מתייחסים לתגלחת כאמצעי להתקרה, להתכער, ולהתנוול לפני ראייתם את האליל**, כדי להראות לאליל שמוכנים להתנוול עבורו, ומאמינים שהאליל רואה את מסירותם כלפיו ובתמורה מעניק להם שפע, וכך הוא עיקר תרבותם להסתגף לכבוד האליל בהנהגות סיגופים גופניים, ובויתור על רכושם לכבודו.

ט'. **יש מהם ששמעו על האגדה החדשה** שהנסיכה נאלה-דיוי ויתרה על שערותיה עבור האליל שהתקרה, והוא אמר לה שהשערות של מאמיניו שמתגלחים בטירופאטי ישתייכו לה [והיא אינה אלילה נעבדת!].

א'. יש כאלה שטובלים בנהר לפני עלייתם לרגל, אך **זה לא נעשה כלל כהכנה לתגלחת אלא לראיית האליל.**

ב'. **אין טבילה או רחיצה לפני התגלחת,** אלא רק מרטיבים את הראש בתחילת הגילוח כדי להקל על הגילוח.

ג'. אחר התגלחת הם מתרחצים, כהכנה לדארשאן, כי **העיסוק בשערות הטמאות מצריך טקס היטהרות,** שהרי הם מחונכים שיש להשליך את המאכל שהשערות נגעו בו, ושנגיעה בשערות גזוזות מחייבת רחצה, ולא ראוי להיכנס לאליל ללא רחצה.

ד'. **אין תנוחה מסויימת או הנחת ידים על הלב או כפירת הראש לאליל בזמן התגלחת.**

ה'. ברור שאין חוק או מנהג לומר את שם האליל בעת התגלחת, ובודאי שאין שם שלט המזכיר לומר את שם האליל, וכך גם קורה בפועל שכמעט ואין שם מי שמזכיר את שם האליל בעת התגלחת [ה' גרשון וועסט עמד שם כחמש שעות ולא שמע איש מזכיר זאת], ושמענו שהשם 'גובינ...' - הוא מעין קריאת ישועה - אך לא לאליל בלאג'. של טירומאלה, אלא ל'כח הכוחות' העליון, והם משתמשים בקריאה זו גם בענייני החולין שלהם כרחצה והליכה סתמית ועוד [יש לנו תיעוד של אחד בלבד שהזכיר שם זה בעת התגלחת, והוא עצמו פירסם את עצמו מזכיר שם זה בעת מעשי חולין נוספים].

ו'. **לא מגישים שיער לפני האליל** או לפני תמונת האליל, ואף אם מישהו עושה כך מבורותו להכניס מעט שיער להונדי שלפני פתח במקדש - אין זה אלא להראות לאליל הוכחה שהתקרח לכבודו, והוא בניגוד לדעת דתם והכמרים; האנשים מרוקני ההונדי אמרו שמעולם לא מצאו שם שערות, ואחד ציין כנדבה מוזרה ביותר את מה שמצא שם שיער.

ז'. **השיער לא מוכנס למקדש, ולא מקטירים אף קצת מהשיער.**

ח'. השיער נאסף ע"י המנקים לתוך מיכל אכסון הקרוי הונדי, שאין בו שום 'קדושה' או כוחות מיוחדים, יש מקדשים שאין בהם הונדי והשיער נאסף לפינה בצד.

ט'. המגלחים בטירומאלה **לבושים במדי עבודה לבנים שאינם דומים לבגדי הכמרים** [וכמו"כ המנקות לבושות מדי עבודה אדומים], ובמקומות אחרים המגלחים והמגלחות לבושים בגדים צבעונים רגילים.

י'. **המגלחים אינם כמרים**, אלא עובדי מדינה השייכים לאיגוד הספרים, ורובם הם שכירי הנהלת המקדש שמעניין אותם הכסף [מרביתם בורים גדולים שהשכלתם מסתכמת רק בתגלחת], ויש מיעוט שעובדים בחינם בשביל לזכות לברכת האליל, והם שייכים לכת נמוכה, ומגעם מטמא בשל עיסוקם הירוד בשערות, ובמקדשים בארה"ב מתגלחים אצל הספר הנוצרי, ואין אף אחד מהמתגלחים שיהדר לעשות הגזיזה בעצמו, וגם כמרים נמנעים מלעסוק בתגלחת מפני שמטמאתם.

יא. הסיבה שבמקדש **מגלחים דווקא על ידם היא כי הגילוח הוא תפקיד מסורתי של קאסטטה זו** [והם מאד מקפידים על נהלים], והן כי בקיאים לעשות תגלחת זו באופן יעיל, כך שלא יאבדו שערות יקרות.

מסקנות הדברים עפ"י הנתונים שהתבררו

- ❖ על פי ספרי דתם **אין התגלחת ענין של עבודה כלל וכלל**, וכיום מקובל שגם שולחים להם שערות שגולחו באופן עצמאי, שהרי סוף סוף ההנהלה מאד מעוניינת ברווח הכספי.
- ❖ על פי ספרי דתם ודברי כל הכמרים **השערות הן טמאות ובלתי ראויות להקרבה**, ושיער תלוש לעולם לא ניתן לאליל בצורה מכובדת - כפי שהם עושים בכל הדברים שהם חושבים שהאליל 'אוהב'.
- ❖ לפי"ד ספרי דתם והכמרים **הגילוח הוא בעיקרו הכנה לפני ביאתם לאליל לסלק הטומאה, העונות, הגאווה והיופי החיצוני**.
- ❖ **אין שום מקור בדתם שהגילוח הוא ענין של נתינת השערות הגשמיות לאליל**, ובניגוד לכל קרבנותיהם שהם מקריבים בדרך כבוד על טס של כסף או זהב וכד' לפני האליל ממש, או שמקריבים אותם ע"ג מזבח בחצר שלפני המקדש - הרי בגילוח אין שום זכר מכל הנ"ל, וברור שאינו ענין של נתינה כלל.
- ❖ אף אם נחוש שיש אחד מני אלף שמתגלח על דעת שהאליל מקבל את השיער, הרי **אין זו דרך עבודתם כלל**.

- ❖ **הספרים הם מהשפלים שבאומה**, ועסק הגילוח נחשב אצלם לדבר טמא, ואינם מגלחים דוקא עבור המקדש אלא הם שייכים לאיגוד המגלחים שבכל רחבי הודו, ומקבלים תשלום מלא מהמקדש על עבודתם, וגם כשנשאלו מדוע מגלחים השיבו שעבור התשלום.
- ❖ בשאר מקומות בעולם לא בדוקא מקפידים להתגלח ע"י ספר הינדי, ובמקדשם שבפיטסבורג הם **שולחים את האנשים באופן רשמי להתגלח אצל סתם ספר נוצרי**.
- ❖ **בנין הגילוח אינו בית ע"ז**, ואין שם פסלי האליל, אלא רק תמונות הרגילות להיות בכל בתייהם וחנויותיהם; אף אלו התמונות שבבית התגלחת אינן נעבדות, ולא רואים שמייחסים להן איזו חשיבות, ואיש לא שם לבו אליהן, משא"כ הפסלים שממש נעבדים - ניכר שמייחסים להם כבוד והערצה; גם החדרון המיוחד שבאחד מי"ג אולמות התגלחת - איננו קשור לעצם התגלחת, אלא כנראה שהוא רק מקום התפילה של המגלחים [להבדיל, כעין ביכ"נ שבתוך בית חולים, שאין לו קשר בדיוקא לחולים].
- ❖ **הגילוח עצמו לא נעשה באופן של חשיבות כלל, לא נאמרות שום תפילות וכדומה, בניגוד לשאר העבודות** שהם עובדין באימה ופחד, ועומדין ומתפללים בריכוז מחשבה בשעת מעשה; נדיר שמצאנו מי שיאמר את שם האליל בעת התגלחת, וגם אז אין זה האליל של טירופאטי אלא האל העליון שמעל הכל, והם נוהגים לומר שם זה גם בעסקם בענייני חולין.
- ❖ **כל הענין עם האגדה החדשה שהאליל נתקרה, הוא סמיות עינים, ואין זה עבורם יסוד התגלחת כלל**, ואין שום מקור בדבריהם בכתב ובע"פ שענין הגילוח הוא קרבן או נתינת שיער גשמי לאליל.
- ❖ **דברינו מבוססים על מחקר רציני** ע"פ ספריהם וכמריהם וכן ע"י מומחים לדתם ועפ"י דברי פשוטי העם, משא"כ האוסרים נשענו על כל עלה נידף שבאתרי האינטרנט, ועל 'עובדות' שרובן ככולן הוכחשו למעשה.

פירוט העדויות

מי המעידים

ריכוז הנתונים לחוברת זו נעשה בעיקר ממקורות אלו:

פרופסור אנאנד מוהאן, פרופסור לפוליטיקה ופילוסופיה בניו יורק, וכומר מוסמך הינדי, משמש כמזכיר הגזבר של מועצת המקדשים ההינדים בצפון אמריקה, והוגדר כמומחה הגדול ביותר לדת ההינדית - רואיין ע"י הרב יעקב שפירא בתש"נ ובתשס"ד, ודבריו היוו את הבסיס להיתרו של הגרי"ש בתש"נ.

פרופסור אלן מוריניס, יהודי שומר מצוות, מומחה לדת ההינדית, התמקד בעיקר בפולחנים דתיים במקומות מקודשים, לימודי הדוקטוראט באוניברסיטת אוקספורד בנושא עולי הרגל ההינדים, ערך והגיה כמה ספרים בנושא זה.

פרופסור וסנדהא נאראיאנאן, המומחית הידועה והגדולה ביותר במסורת של הטמפל הזה באמריקה, בעלת פרספקטיבה 'כומרית' בהיותה בראהמינית, ולכן מייצגת היטב את גישת כמרי מקדש טירופאטי; רכשה את השכלתה באוניברסיטת מדראס בומביי והרוואד; מחברת ועורכת של שישה ספרים.

פרופסור דיאנה יַק, היא פרופסור לחקר דתות וללימודים הודים, אוניברסיטת הרווארד, הוועדה לחקר דתות.

פרופסור אלן בריל, הוא פרופסור לתיאולוגיה יהודית, אוניברסיטת סטון-הול, יהודי שומר מצוות, לימד כמה שנים יהדות בהודו ואינדונזיה, כתב כמה ספרים על הינדואיזם.

מר רמסוומי, הינדי דתי, בדרך לקבלת תואר דוקטור בלימודי דתות באוניברסיטה בהודו.

אממה טרלו, פרופסורית באוניברסיטת לונדון, אנתרופולוגית, השקיעה כשלושים שנה בחקירת הדת ההינדית, וכארבע שנים בחקירת מנהגי תגלחת בתרבויות שונות, מחברת ספר 'החיים הסודיים של השיער'.

ר' צבי ויסמן, יהודי בעל תשובה חרדי, אנתרופולוג המתמחה בלימודים דרום אסיאתיים, גר באזור טירומאלה כשש שנים, והיה במקדש טירופאטי

פעמים רבות, למד את כל כתביהם בשפת המקור, התמחה בלימודים סנסקריטים, ומדבר טמילית שוטפת ומעט הינדית וטולוגו - העיד בפני ועדת הרבנים בתשס"ד, וכן בפני הגרש"ה וואזנר, וניכר שהוא מכיר היטב את הנעשה שם.

הרב אהרן דוד דונר, דיין בלונדון, נשלח ע"י הגרי"ש והבד"צ בשנת תשס"ד; שהה במתחם התגלחת כשמונה שעות.

אמיר דרומי, יהודי דתי, נשלח ע"י הגרנ"ק והרב חיד"ו וייס בתשס"ד מאחר ושהה זמן רב בהודו, וגם סייע בפדיון שבויים שם; העיד בפני הגרנ"ק, ושוב נשלח בתשע"ח והעיד בפני הגר"מ שטרנבוך, ורואיין שוב בתשפ"א.

גרשון וועסט, יהודי חרדי, נשלח ע"י הרב חיד"ו וייס בתשע"ח לבדוק את אגדת הקרחת, ושוב בתשע"ט לבדוק האם יש הקטרת שיער, דייקן ויסודי ביותר, ומקפיד על אובייקטיביות גדולה.

הגר צדק ל', ר'..., לא היה הינדי אדוק, אבל בירר אצל בני משפחתו את מה שנשאל.

הרב גוטמן לוקס, יהודי בעל תשובה, היה בעברו גורו נערץ, ומכיר לפני ולפנים את הע"ז ההודיות.

הדברים המובאים בחוברת זו מבוססים גם על דברי כמרים רבים במקדש טירומאלה שרואיינו ע"י ר' גרשון וועסט, כפי המובא בעדותו; גם בשנת תשס"ד היו רבנים שדיברו עם כמרים, כגון הגר"מ קליין זצ"ל כתב שדיבר עם שלשה כמרים, וכולם אמרו להדיא שאין כאן כוונת הקרבה, וכן עוד מרבני אמריקה, ודבריהם מתאימים להפליא למה ששמע ר' גרשון מהכמרים שראיין. חלק ממה שיוזכר בהמשך - ניתן לצפיה בהסרטות.

ההינדים מאופיינים באי אמירת האמת

המומחים התריעו שעל מנת לחקור את ההינדים יש להשתמש רק בשאלות מעורפלות כדי שלא יבינו איזו תשובה מעוניינים לשמוע, מאחר ודרכם להשיב לפי מה שחושבים שהשואל חפץ לשמוע, וממילא יש ריעותא גדולה בחקירות הרב דונר ואמיר דרומי ששאלו שאלות ישירות

ר' צבי ויסמן: האופי ההינדי הרגיל למעמדות, גורם שכשיתקלו באדם שנראה נכבד לא יסתרו את דבריו, אף בשקר גלוי ביותר, כגון שאם אמר על תה שהוא חלב - יסכימו עמו, ורק לאדם ממעמד נחות יאמרו את האמת, וכשהגיע מערבי לבוש כמערבי ומיוחס להיות במעמד עליון ושואל שאלות - על הכל יענו לו בחיוב, ויכונו את דבריהם לרצות אותו כפי שחושבים שהוא חושב, וממילא שאלות ישירות לא יביאו לתשובות נכונות, ובכך טעה הרב דונר ששאל שאלות ישירות והאמין לתשובות [וכן אמיר דרומי שאל שאלות ישירות, ואף שלבש טורבן אבל דיבר אנגלית ואמר שהוא מישראל].

גרשון וועסט: כנ"ל מצד טבעם ומהותם, כמעט ואין מכחישים ושוללים בשום דבר שאומרים להם, ולפעמים אף יחזרו לומר בעצמם את הדברים שנאמרו להם, על אף שתיכף קודם לזה אמרו בעצמם אחרת, או שיודעים שהדברים אינם נכונים, או שהם פשוט לא מבינים בנושא זה וממציאים תשובה כדי לרצות את השואל, וממילא חייבים לשאול שאלות פתוחות.

אמיר דרומי: לא נכון שההינדים שקרנים, אלא הם מייפים דברים רק לזרים, אך למי שנראה כמותם הם יאמרו אמת [יש לציין שר' גרשון ועסט גם היה מחופש כשהיה שם וידע היטב להתחפש].

סיבות התגלחת

עיקר סיבות התגלחת המבוארות בספריהם וע"י כמריהם הן כדי להיטהר מהעוונות שיש בשערות, וכדי להשפיל ולנוול עצמו לפני הכניסה לאליל, וכדי להוריד את האגו, או שסתם מגלחים כי כך רגילים לעשות, או לציון מעבר משמעותי בחיים, או להודות על העבר או לבקש על העתיד, אך נדיר ביותר שמישהו יגלח כי חושב שהאליל מעוניין בחפץ הגשמי של השערות.

מטרת התגלחת כפי שעולה מספרי דתם ומכמריהם [שאינם מסתיימים כלל עבודות טפסיות אחרות, ואינם מייפים את דתם] היא מפני שלאמונתם העוונות נתפסים בשערות, וגזיזתן מהוה הכנה ראויה לפני הכניסה לאליל. בכתבי המקדש מעשרות השנים המאוחרות נוסף עוד טעם שההתקרחות גורמת שהמתגלח יכנס לאליל באופן הראוי יותר, לאחר שמיעט את יופיו וגאוותו

ל'כבוד' האליל, ובזכות מסירות זו לאליל - יהא זכאי לבקש ממנו בקשות, או להודות לו על טובותיו כלפיו; כלומר, אין כאן 'הקרבת שערות' או 'נתינת שערות לאליל' אלא רק התקרחות, שהיא פעולה באדם ולא בשערות [וכך גם שם התגלחת בלשונם 'מורטו-אָרביטו', כלומר, התקרחות]; גם בשלט הגדול שפעם היה עומד על פתח בית התגלחת [וכיום כבר איננו] היה רשום שכאן המקום של הוויתור על השערות, וללא משמעות של 'עבודה' 'פולחן' או 'הקרבת קרבן'; במשאל של המוני אנשים שבאו להתגלח, היו תשובות רבות מגוונות, אבל ניתן לקבוע באופן כללי שהמכנה המשותף של רוב רובן של התשובות הוא וויתור על הגאווה והיופי ומעשה של הכנעה עבור האליל. זו היתה טעותו של אמיר דרומי שנתפס למילים 'סקריפייס' ו'אופרינג' באנגלית, שלפי הבנתו נתכוונו לעבודת קרבן, ולאחר מכן נתברר שזו היתה טעות ממש בשל הבדל התרבויות הגדול בין התרבות ההינדית שכלל לא מכירה בקרבנות מהחי ובין התרבות המערבית שיש בה קרבנות מן החי - ובתרבות ההינדית הקרבנות הן רק מסגנון של פרחים בשמים פירות וכדו', ומה שקשור באדם הוא 'הקרבת העצמות' כלומר, מעשה כניעה וניוול, ולא 'הקרבה' במובן של נתינת חפץ, ומעולם לא נתכוונו לכך ומשמעות מילה זו היא של הכנעה וויתור; הרב דונר הסתפק מה כוונתם במילה 'סאקריפייס' אך לאחר מכן פשט שכוונתם להקרבה ממש, ר' צבי ויסמן שמע את ההקלטה, ואמר למתרגם שהוא לא שומע בהקלטת ההינדית שום מילה שדומה ל'סאקריפייס' במובן של הקרבת תרנגולת - והשיב לו המתרגם שאכן לא שמע מהם שום ביטוי במובן של הקרבת תרנגולת, והם לעולם לא מקריבים כאלו קרבנות [ואמר ר' צבי שהיה נחמד אם היה אומר כך לרב דונר]. בשנים האחרונות מנסים להחדיר מודעות לאגדת אינטרנט שמעודדת אנשים לבוא לתרום שיער כדי להכיר טובה לנסיכה שהשתילה לאליל משערותיה, אך גם כשמתגלחים עבור אגדה זו השערות לא נאסרות [מתבאר במאמר נפרד].

ספריהם: המקור היחיד בספרי דתם לסיבת התגלחת הוא מ"ש בספר 'פוראנאס' שהוא הספר המקובל על כל ההינדים, שסיבת הגילוח היא 'סילוק השערות' כדי לטהר את עצמם מהעוונות קודם ההתראות עם האליל

‘בחשיבות הענין להתגלח אצל מקום ‘טהור’, לורד שי... אמר ל... שהאדם יגלח את ראשו בכל פעם שיש לו הזדמנות לבקר מקום ‘טהור’, כי מקובל שהשערות מחזיקים כל העוונות שהאדם עשה... ע”י הגילוח הוא נעשה טהור מכל עוונותיו’.

ב’קיצור שולחן ערוך’ של ההינדו: ‘בכל פעם שהאדם הולך לבקר איזה מקום ‘טהור’... הוא צריך לגלח את ראשו, כי לכל אדם עוונותיו נתפסין בשערותיו, באופן סמלי ע”י סילוק השערות אתה נפטר מכל העוונות, ואתה מוכשר לבקר את מקום העליה לרגל’.

בספריהם המתארים כל דרכי העבודה בטירומאלה לא הוזכר כלל ענין הגילוח, אבל במקומות שמציינים את הנהגות החסידים - שם מציינים את הגילוח.

בספריהם לא מופיע סיפור הקרחת, והשליחים לא שמעו עליו בתשס”ד, ולא מובא כלל כסיבה לגילוח באתר האינטרנט הרשמי של הטמפל, וגם כעת הרבה אנשים וכמרים לא יודעים על כך, וחלק מהכמרים הודו לר’ גרשון שהוא סיפור חדש בדוי, ושסיפורים שכל מקורם הוא באתרי האינטרנט אינם מוסמכים כלל; אבל טעמי הגילוח לשם השפלה, הקרבה עצמית, עזיבת החטאים וסילוק הדברים הרעים - הובאו בספריהם הרשמיים, ונשמעים מפי כל הכמרים ורוב ככל של האנשים.

דוקטור מוהאן: (מראיון בתש”ן) ת: ובכן, הם לא באמת נותנים את זה לאף אחד במובן הזה. כלומר, הנתניה, הפדייה, הם נותנים נדר כדי לסלק משהו שהם רואים כהכי יקר, ואם יש להם שיער יפה, אם זה הדבר הכי יקר שיש להם, אז הם נודרים נדר שאם יקרה מה שיקרה, הם יתנו את הרכוש היקר ביותר הזה. אז אתה פשוט הולך לשם ומסיר את השיער. **זו לא שאלה של לתת את זה באופן פיזי או מוחשי למישהו כזה או אחר.** ש: אני מבין. וגזיזת השיער אינה דרך לעבוד את האל או משהו כזה? ת: לא, לא, זו רק מימוש ההתחייבות. ש: האם ההינדים מאמינים שהם מקריבים את שיערם לאל, או שהם נותנים את זה לאל, ואני רוצה לדעת על חיתוך השיער, האם החיתוך היא דרך שהם עובדים בה את האל? ת: לא, לא, לא, לא. ש: ישנן דתות מסוימות שהיו גוזרות את שיערן, וגזירת השיער עצמה הייתה מעשה פולחן לאל, כמו

השתחויה או שחיטת בעל חיים. ת: **לא, שום דבר כזה**, אחד עשוי לתת עגיל הלוים, או צמיד זהב, או שרשרת זהב. ישנן דרכים רבות שבהן אתה יכול לתת את מה שאתה מחשיב כבעל ערך רב לאדם. אבל למי שהדבר היקר ביותר שלו הוא שיער ארוך וכמו משי - זה מה שהם נותנים [=offer]. ש: אז במילים אחרות, האם זו דרך לתרום כסף למקדש? ת: למעשה, כן. ש: אבל זה לא כמו קרבן לאל במובן של הקרבה, כמו שבמקרא הם הקריבו קורבנות, שהיו לוקחים חיה ושוחטים אותה במזבח [alter=בימה]? ת: לא, לא, לא, לא... (מראין בתשס"ד): למעבריים המשמעות של "מנחה" [=אופרינג] שונה, לא משנה איך תסביר את זה - מערבי לא יבין את זה כמו המשמעות האמיתית שלו. המשמעות של "אופרינג" אינה זהה בשפות קדומות, ובהודית - "אופרינג" פירושה "כניעה" ו"יתור", אז הם אומרים שכן, הם נכנעים לאלים, והאלים "מקבלים" את הכניעה, אבל זה אומר שהאלים שמחים בזה, כמו שאתה יכול לומר שמישהו "קיבל את המשמעות" של מה שאתה אומר - זה לא אומר שהוא 'קיבל' מבחינה פיזית, אלא שהוא הבין את זה. אותו דבר כאשר צליין אומר שהם "אופרינג" לאלים זה אומר שהם מכניעים את הפנימיות שלהם לאלים, והאלים מבינים ומקבלים את כניעתם - "קיבל" במשמעות של מסכים... אם אתה רוצה לקרוא לזה מנחה זה הגיוני, אבל המשמעות של זה בדת ההינדית שונה. ש: כמו שאפשר לומר שאלוקים "מקבל" את החזרה בתשובה שלנו? ת: כן, כן. ככה זה. במערב אין מילה מקבילה ל"אופרינג" במובן זה. המשמעות שלה היא "אנו מכניעים את האגו". עולי הרגל שהם לא יודעים אנגלית היטב, הם אומרים את זה כמו שהם יכולים. כל מה שהם עושים, זו "נתינה" לאל. על ידי סגידה לאל אתה הופך לאחד עם אלוהים אז אתה מוותר על האגו שלך לאלוהים במובן זה. התפילה הראשונה היא "נהיה אחד איתך". התספורת נעשית בחוץ, אחר כך הם מתרחצים ונכנסים פנימה ואז הם נותנים לאלוהים קוקוס ופירות, אבל התספורת היא לא שום דבר קדוש, בכלל לא, אשתי לקחה את הבת שלי כשהייתה בת ששה חודשים לטירופטי, והשיער ניתן להם, ואם תדברו עם עולי הרגל האלה הם יגידו כל מה שהם יגידו, אבל מה שהם מתכוונים זה שהם מוותרים על החזקת הדבר היקר שלהם, והאלים מקבלים את הויתור שלהם, כלומר האלים מסכימים ושמחים בזה. אין 'קרבן' [סאקריפייס] שמעורב בחיתוך השיער.

ר' צבי ויסמן: בשום שפה הודית אין מילה של קרבן בייחס לשיעור, הביטוי בטמילית הוא 'מורטו ערביטו' שמשמעותו שמגלח את עצמו = התקרחות, ומאחר והקרבנות שלהם הם נעימים לאדם, כגון פרחים פירות ופרחים - השיער הגזוז לא בכלל, ולכן לא נכנס למקדש הראשי. המנהג שם שאנשים הנודרים לאליל, כגון אם יצליחו במבחן או בעסקים - יביאו מתנה למקדש, וכחלק מההכנות לזה 'נודבים' את השיער... במשמעות נדבה [דונייט' Donate = כשיודעים שהשיער יגולח וימכר, והתגלחת היא מעין הכנה כמו המקוה אצלנו; עבורם תגלחת השערות שהשקיעו בהן היא הקרבת היופי שלהם, כאמירה שאף שהשקעתי כל כך הרבה מאמץ בשיער יפה - אני נותן את היופי הזה ונראה כאדם פשוט - עבורך האליל, ע"י שכעת אתה מגיע למקדש באופן עלוב ובהשפלה עצמית, ובפרט לגבי נשים.

פרופסור מוריניס: גזיזת השערות נעשית לסמל של מעבר בין תקופות החיים [כגון בין ינקות לילדות], או כמילוי שבועה לאחר שבקשתו התמלאה, או כנדר כדי שבקשתו תיענה, או להכנעת האגו של עולה הרגל לאליל - כי בזה מוותר על היוהרה שלו. ההינדים מבצעים טקסי טהרה, ומקור לטומאה הוא מגע בפסולת אורגאנית היוצאת מגוף האדם, כמו רוק, זיעה, שתן ושערות חתוכות, לכן, תגלחת השערות גורמת לטומאה, שאפשר לטהרה ברחצה. ההרחקת מתקני התגלחת מהטמפל עצמו, משקפת הן את טומאת השיער והן את טומאת הספרים, שמתוארים כטמאים מחמת עיסוקים בשערות. כל זה מעיד שתגלחת השיער בטירופאטי אינה יכולה להיות חלק מעבודת המקדש. בשום אחד מהמקרים דלעיל, השיער עצמו אינו משמש בתור קרבן לאליל, אלא רק הקרבה עצמית. העובדה שיש מתקנים מיוחדים לתגלחת, ושהרחיצה חייבת להיות כפעולת הפסק ומעבר בין התגלחת והביקור אצל האליל של המקדש, מדגישה את הצורך להשאיר את התגלחת וטקס הפולחן נפרדים לגמרי, תוך התחשבות בכללי הטהרה; השיער לעתים נגזז גם במקומות שהם לא מקדשים ולא מספרות, כגון כשילד מגיע לגיל מסויים.

פרופסור יסודיה נאראיאנאן: נוטים לחשוב על כך כמנהג טמילי אך לאמיתו של דבר, זהו גם מנהג מוסלמי; אנשים עושים זאת בגלל כל מיני סיבות, אבל בעיקר בגלל שזו "מסורת", אחד יכול לעשות זאת כסיגוף או

שיעור בענווה, לוותר על הדבר שהכי אטרקטיבי בהופעה של האדם. הגזיזה של השיער נעשית במרחק גדול מחוץ לכל רובע מקדש, בגלל שהאקט של גזיזת שעריו של אדם והשיער הגזוז עצמו הוא טמא. לכן, זה לא יכול ולא צריך להיות מוקרב [offered] לאליל באותו מובן שאדם מקריב [offers] פרחים או קטורת.

פרופסור יעקב: התגלחת היא טקס 'חילוני' לחלוטין, כמו רחצה ולבישת בגדים נקיים - לפני הכניסה למקדש בשביל עבודת האל.

פרופסור שאנטה נאיר: לאדוק יכולות להיות מספר סיבות כלשהן לכך: יכול להיות שבמעשה זה הוא מקווה שהאליל ישמח, או שמשאלותיו יוכלו להתגשם, או שזו יכולה להיות פעולת תודה לאליל על מילוי המשאלות שעליהן התפלל, או שזה יכול להיות עבור האושר הצרוף של החסיד, או שמא הוא מושפע מהמעשיה של נאלה-דיו, או שזה יכול להביע את אהבתו העמוקה והחזקה והבלתי מותנית לאלוהים שאינה מצפה לשום דבר בתמורה. מה שהחסיד עושה תלוי לחלוטין באופי ובמנטליות שלו, כל מה שהוא עושה למען האלוהים הוא הגיוני מאוד עבורו, אף אם זה עשוי להיראות מגוחך וכאמונות טפלות וכאמונה עיוורת בעיני מי שאינו מאמין; למעשה איננו יודעים דבר על אלוהים, ואנו עושים הכל על בסיס האמונה שלנו, אם אתה מתחיל לנתח מהזווית של אלוהים תהיה אובד עצות, כי אנחנו למעשה לא יודעים על אלוהים.

גרשון וועסט: כששאלתי את הכמרים בסתמא לא ענו שהתגלחת בשביל הסיפור הנפוץ, אלא להסיר הטומאה, הגאווה, העוונות, או היופי החיצוני - לפני כניסתם לדארשאן, ורק כאשר התחלתי לשאול אצלם בפרטות אודות הסיפור של נילע דעווי, אז היו מהם שאמרו שאכן יודעים מזה, אבל כמה כמרים אמרו שכלל לא שמעו על כך, וכומר אחד אף אמר לי שהסיפור מדומיין, ועוד אחד אמר שאי אפשר לסמוך על סיפורים כאלו שכל מקורם רק באינטרנט, ורק מה שכתוב בספרי הפוראנאס [=ספרי דתם] הוא מוסמך.

תשובות שונות שקיבלתי לסיבת התגלחת [אן צוטטו רק דברי הכמרים כדי לברר מה ענין התגלחת על פי הדת הרשמית, דברי פשוטי העם הובאו בפרק אחר]: 'א' - ראש הכמרים באחד המקדשים בטירומאלה: השערות הן הדבר היותר יקר,

שזהו נוי האדם, וכיון שרוצים לראות את האליל ולהגביר את כח ה'נשמה' שתוכל ליהנות מהאליל, צריכים להקריב ולהפקיר ולבטל תחלה נוי החיצוני של האדם.

ב'- אחד הכמרים הראשים במקדש הגדול: לא הצלחתי להבין ממנו דבר ברור [אודות הסיפור של נאלה-דיוי], ואמר דברים שונים וגם דברים סותרים, והיה נראה שמעולם לא חשב על הסיפור בעמקות כזו אף ששמע עליו... ובדבריו התבאר שבכתביהם לא נמצא שהאליל התקרח והאשה השתילה לו משערותיה, ושאין ממנה פסל או צורה, ושהמעשה לא ידוע במקדשים אחרים ושם מגלחים רק להורדת האגו, ושאסור להכניס שערות למקדש, ושעיקר טעם התגלחת לסלק הדברים הרעים.

ג'- כומר: 'האם הם מביאים את השיער לאליל? ת: לא, לא, לא, לא. ש: ולמה? ת: זה לא קדוש, ש: האם האליל נהנה מזה או שזה רוצה שאתה תסיר את השיער? ת: השיער הוא אחד הדברים שגורמים לך להיראות יפה אז זו הסרה של חלק כלשהו מהאגו שלך... ש: האם מדובר בהקרבה מכיוון שהוא רוצה את השיער, או שהוא רוצה שהאדם יהיה קירח? ת: זהו, אני מקיים את הנדר, הוא לא רוצה את השיער. ש: הוא לא רוצה את השיער הממשי או שהוא רוצה שתהיה קירח? ת: הוא לא רוצה את השיער הממשי. הוא גורם לך להשליך את האגו שלך. ש: הוא גורם לך להשליך את האגו שלך, כלומר, זה מה שהוא רוצה ממך? ת: נכון, נכון. ש: אז הוא רוצה שתשליך את האגו שלך. ת: נכון, צודק. ש: אוקיי, כך שהשיער לא ניתן [אופר]? ת: לא, לא, לא, לעולם. ש: מדוע הם מבצעים את שלושת החיתוכים [כלומר תגלחת חלקית בלבד]? ת: אם הם לא רוצים לעשות תספורת מלאה זה חיתוך סמלי... זה רק אומר שהם לא משליכים את כל האגו שלהם. ש: כשהם מסתפרים הם אומרים את שם האלוהות? אומרים תפילה? ת: שום דבר כזה'.

ד'- כומר: ש: האם ניתן לקחת את השיער לאליל? ת: לא, לא אקח פיזית את השיער לאליל. ש: מדוע, כשאתה נותן פירות נוכל להביא לרגלים של האליל, אבל לא את השיער? ת: מכיוון שהשיער לא נחשב כטהור להביאו [אופרינג] לאליל ולקחתו לאליל פיזית, שיער לא נחשב טוב לקחתו לאליל. אבל אנו נותנים את היופי שלנו במקום לתת שום דבר, פיזית אנחנו לא לוקחים אותו לאליל... רוב היופי טמון בשיער ובפנים והכל, כך שבמקום לתת משהו

מהגוף שלנו - את זה קל לתת. ש: זה לא נתינה, זו המראה? ת: כן, זה אופרינג לאליל. ש: כמו הקרבה עצמית? ת: כן, **כמו הקרבה עצמית**.

ה'- כומר: סיבה אחת היא שאני אתחנן בפני האליל שאם משהו מסוים יקרה בחיי אני אעשה כל כך הרבה בשבילו, והמשמעות של זה היא שאני כבר לא מרגיש כאילו אני עוצמתי, אני מתכופף לפניו ואני בעצם אומר לו שאתה הכוח-על שלי, ואני מתחנן בפניך ומפציר בך, והייתי רוצה שכך וכך יקרה; והסיבה האחרת היא שאנו מאמינים כי בעולם האנושי שיער וציפורניים הם שני הדברים שאנו יכולים להחליף, יש יותר חטאים בגופנו בהשוואה ליצורים אחרים. אז מה שאנחנו עושים הוא כאילו שאנחנו נותנים את זה לאליל - אז **אני אומר שאני מסיר את חטאי בנוכחותך, הצל אותי מהגורמים החיצוניים**.

ו'- כומר: ת: אמרת את הסיפור של נילאדוי? בעצם **הסיפור זה פיקטיבי, זו בדיה...** כשאנחנו הולכים לאליל, כשאנחנו הולכים להתפלל לאליל עלינו להקריב [סקריפיס] את שערותינו... מכיוון שאנו צריכים לטהר את עצמך, את גופך, את ליבך, הכל מטוהר כשאתה רואה את האליל... השיער הוא הדבר הכי יפה בגופנו. אם אין שיער הוא נראה כמו משהו אחר. הוא לא נראה יפה, אם היה לו שיער טוב כגון שיער מתולתל, הוא נראה נחמד... אז **כשאתה מתכוון לראות את העולם של האליל היפה, עלינו להקריב את היופי שלנו לאליל**.

ז'- שמש מלומד של אחד המקדשים: **אין לנו את הסיפור הזה, כל סיפור צריך להיות מ'פוראנה', ורק אז זה יהיה אמין**; אנחנו מאבדים את ההתייפות שלנו, עבור האליל, זה אומר שאנחנו מאבדים את העניין בגוף שלנו, אנחנו לא מתעניינים בהתייפות, זו הסיבה שאנחנו נותנים את זה... אז אנו מתעניינים באליל, מבחינה נפשית זו הסמליות של האופרינג של השיער למעשה. ש: אמרת שזה אופרינג? ת: משמעות השיער שזה נראה כמו אופרינג של הראש, כמו זה, 'אטמה-אבהארם', 'אטמה' פירושו **הקרבה עצמית**.

מר רמסוומי: במסורת ההינדית אנשים מגלחים את ראשם בנסיבות שונות, אבל בעיקר בגלל סיבה אחת שהשיער נתפס כסמל היוהרה וה"אגו", ותגלחת ראשו של האדם היא סמל הענווה והכניעה.

הרב דונר: האינטליגנטים בלונדון אמרו שהתגלחת רק להוריד את האגו וההכנעה.

אמיר דרומי: (ביומנו, תשס"ד) אמר האיש הקשיש המלומד שאין מקריבים שיער, אלא שהסרת השיער מיועדת להנמיך ולהשפיל את האדם ללא פעולות של עבודת האל שאותן מבצעים רק לאחר גזירת השיער; תלמיד במדראס אמר השיער מכשול בפני הנפש, המונע ממנה מלעלות לרמה גבוהה יותר וזאת היא הסיבה האמיתית לגזירת השיער. הם surrendering את שערם לאל בתור "הקרבה וביטול עצמיות".

הגר צדק ל': אף שמכירים את הסיפור של נאלה-דיי אבל לא יודע אם הם חושבים על זה, יש להם אלפי סיפורים, זה רק מיתולוגיה. אין לאחותו ספק שכולם יודעים שהמטרה בתגלחת היא ההקרבה העצמית והיותו על ה"אגו". לדבריה, כולם יודעים את מושגי הטומאה והטהרה, ואף אחד לא יחשוב בשום אופן שמביא את השיער עצמו לאליל. אפילו חילונים שאין להם זיקה לדת, אבל זה מהדברים שכל אחד מלמד לבנו והנמסרים מדור לדור, שענין התגלחת בטירופאטי אינו אלא הקרבה עצמית ע"י גילוח השערות, ואין בזה שום ענין של תקרובת או מתנה בצורה כלשהי של השערות עצמם. דבר ידוע לכל שהאנשים הטמאים הם העושים את מעשה הגילוח, ועי"כ נטמא המתגלח וחייב ברחיצה. וברור לכל שאין כאן "פולחן דתי" ומעשה של תקרובת או עבודת האליל במעשה התספורת, אך לפי אמונתם, כדי לקבל הארת פניו של האליל נדרש המאמין ל"התאמצות" מיוחדת, ומסירות והקרבה עצמית, וכדרך לבטא זאת הוא ע"י מה שהוא נפרד מדבר החשוב והיקר לאדם, לפני שהוא נכנס לפניו אל בית הע"ז... ולכן ע"י מה שהם נפרדים בשביל האליל מן השיער בעת התגלחת מרגישים שהאליל מרוצה מכך, ובלשונו האליל 'מחייך אליהם', ולכן אף פעם לא היה נושא אצלם מה עושים אח"כ עם השערות, ולכן אין חשיבות מי עושה את מעשה הגילוח, והיכן הוא נעשה, שאין בגילוח עצמו עבודת האליל.

אתרים: באתר הרשמי של הטעמפל Tirumala.org כותבים שענין התגלחת הוא ענין של קיום נדר [בדיוק כמו שיש הרבה מהם שנודרים להלך ברגלם את כל הדרך לדארשאן בשביל להראות מסירות נפשם], ולא הוגדר כלל כאופרינג כדוגמת הקרבת הפירות ושאר ממתקים המוגדרים שם כסוג בפני עצמם

ומכונים בשם אופרינג. באתר gotirupati כתבו שהשיער נגזז כדי להוריד האגו לפני הכניסה לדארשאן. באתר ttd seva כתוב שהשיער נגזז כדי להוריד החטאים. בחיבור מהמקדש כתוב שמנהג זה הונהג כדי להדגיש מדת הענוה.

'סאקריפייס', 'אופרינג', 'נתינת השיער', והקרבת השיער

עיקר הרושם של אמיר דרומי שכוונת ההינדים היא לקרבן גשמי, נבע מחמת שהמילים ששמע באנגלית הן סאקריפייס ואופרינג, כלומר קרבן ומנחה, ולא ידע שמשמעותן לפי התרבות ההינדית היא שונה לחלוטין, ומייצגת רק הקרבה עצמית והבעת הכנעה ולא נתינה גשמית, ולפי תרבותם לא יתכן כלל קרבן שערות גשמיות לאליל בלאג'..

הרב דונר בתחילה הסתפק במשמעות המילה סקריפייס ואמר שגם צום יכול להיקרא סקריפייס, אך גם הוא שוכנע שמשמעות המילה על פי תרבותם היא כעין הקרבה; בעיקר התרשם ממה שאמרו ש'נותנים' את השיער, וחלקם הסבירו שהאליל 'אוהב שיער'; אמנם, המומחים מבארים שעל פי תרבות ההינדים כוונתם היא לנתינת שוויו הממוני של השיער, או ל'נתינת הוויתור על היופי', והאליל 'אוהב שמוותרים על היופי' כמסירות אליו

ד"ר מוהאן: למערביים המשמעות של 'אופרינג' שונה, לא משנה איך תסביר את זה - מערבי לא יבין את זה כמו המשמעות האמיתית שלו. המשמעות של "אופרינג" אינה זהה בשפות קדומות, ובהודית - "אופרינג" פירושה "כניעה" ו"ויתור", אז הם אומרים שכן, הם נכנעים לאלים, והאלים "מקבלים" את הכניעה, אבל זה אומר שהאלים שמחים בזה, כמו שאתה יכול לומר שמישהו "קיבל את המשמעות" של מה שאתה אומר - זה לא אומר שהוא 'קיבל' מבחינה פיזית, אלא שהוא הבין את זה. אותו דבר כאשר צליין אומר שהם "אופרינג" לאלים זה אומר שהם מכניעים את הפנימיות שלהם לאלים, והאלים מבינים ומקבלים את כניעתם - "קיבל" במשמעות של מסכים... אם

אתה רוצה לקרוא לזה מנחה זה הגיוני, אבל המשמעות של זה בדת ההינדית שונה. ש: כמו שאפשר לומר שאלוקים "מקבל" את החזרה בתשובה שלנו? ת: כן, כן. ככה זה. **במערב אין מילה מקבילה ל"אופרינג" במובן זה. המשמעות שלה היא "אנו מכניעים את האגו".** עולי הרגל שהם לא יודעים אנגלית היטב, הם אומרים את זה כמו שהם יכולים. כל מה שהם עושים, זו "נתינה" לאל. על ידי סגידה לאל אתה הופך לאחד עם אלוהים אז **אתה מוותר על האגו שלך לאלוהים במובן זה...** אם תדברו עם עולי הרגל האלה הם יגידו כל מה שהם יגידו, אבל **מה שהם מתכוונים זה שהם מוותרים על החזקת הדבר היקר שלהם, והאלים מקבלים את הוויתור שלהם, כלומר האלים מסכימים ושמים בזה. אין 'קרבן' [סאקריפייס] שמעורב בחיתוך השיער.**

ר' צבי ויסמן: הבריטים שלטו בהודו כשלוש מאות שנה, הקצינים הבריטים הלכו למקדשים הודים ושאלו 'מה אתם עושים', ההודים לא ממש הסבירו להם מה הם עושים כי זה מורכב, ולכן הם דיברו בשפה שהבריטים מכירים, הבריטים קראו את התנ"ך והכירו את המושג של קרבן, ולכן ההודים אמרו שהם מקריבים את השיער; העובדה היא שבשום שפה הודית אין מילה של קרבן בייחוס לשיער, הביטוי בטמילית הוא 'מורטו ערביטו' שמשמעותו **שמגלח את עצמו**, וכשאתה אומר 'מורטו ערביטו אני נותן את השיער' - אין לזה משמעות ולא יבינו את מה שאתה אומר; המנהג שם שאנשים הנודרים לאליל, כגון אם יצליחו במבחן או בעסקים - יביאו מתנה למקדש, וכחלק מההכנות לזה אתה 'נודב' את השיער... במשמעות נתינה [דונוייט = Donate] כשאתה יודע שהשיער יגולח וימכר; אחת הבעיות מתרגום מטמילית היא ששם המשמעות של אופרינג היא במשמעות של נתינה ולא הקרבה, וזו נתינה למקדש, כחלק מתהליך הכניסה למקדש כגון רחצה, אבל לא ממש 'נדבת' השיער לאליל, כי נדבה כזו של שיער לאליל לא תהיה נדבה שמתקבלת... לא באמת נודבים את השיער לאליל כי השיער [בפרט התלוש, אבל גם במחובר נתפסים העוונות] הוא טמא, כפי התפיסה בהינדואיזם ששיער וספרים הם טמאים, והתגלחת היא מעין הכנה כמו המקוה אצלנו, ובדומה לתגלחת המצורע לפני שמקריב את קרבנותיו; הגברים והנשים ההינדים משקיעים

הרבה אנרגיה בייפוי שערותיהם, ועבורם זו הקרבת היופי שלהם, כאמירה שאף שהשקעתי כל כך הרבה מאמץ בשיער יפה - אני נותן את היופי הזה ונראה כאדם פשוט - עבורך האליל, ע"י שכעת אתה מגיע למקדש באופן עלוב ובהשפלה עצמית, ובפרט לגבי נשים; כששוחחתי עם המתרגם של הרב דונר שהשתמש במילים אופרינג וסאקרפיס [sacrifice = קרבן] שאלתי את עצמי איזו מילה הם אמרו בהינדית? ולא שמעתי מדבריו שום מילה שמשמעותה אכן סאקרפיס, והמתרגם עצמו אמר לי שאין זה במשמעות של 'הקרבת תרנגולת' כי שם איש לא יאמר שהוא מקריב תרנגולת [ואמרתי לו שהיה נחמד אם היה אומר זאת לרב דונר], אלא רק השפלה עצמית ונתינה ולא הקרבה. בטירופאטי סבורים שהאליל בלאג'.. קיים ונמצא, ומקבל מה שהוא אוהב כחלק מהיותו מלך, בדומה לאדם אנושי, ומאחר וחושבים שהוא אוהב לאכול - מגישים לו אוכל, אוהב להתקלח - רוחצים אותו, אוהב בשמים - מבשמים אותו, אוהב לקרוא עיתון - קוראים לפניו, אם היה אוהב שיער גשמי היה מקבל שיער, ומאחר ואין שם טקס שמגישים לו שיער מגש כסף עם פרחים ומראים לו ומנפנפים לפניו - מוכח שהוא לא אוהב את השיער; כשבטמילית אומרים שהאליל אוהב שיער - כולם יודעים למה אתה מתכוון, ואיש לא יחשוב שמתכוון באמת לשיער הגשמי כי שיער הוא מגעיל, אלא כוונתם רק שהאליל אוהב שאני מסתפר; אחד מאלו שמרוקנים את ההונדי ציין בהתפעלות שלפעמים יש שם תרומות מוזרות, וציין כנדבה מוזרה ששמו צבים ושיער, וסביר שמי שהניח שם שיער לא חשב שהאליל באמת אוהב שיער אלא רק רצה להוכיח לאליל שהסתפר עבורו; האדם הרגיל רק חושב על סאקרפיס של היופי והאגו, וכהתמסרות של המתמסר המגיע לאליל. אלו שמסתפקות רק בהסרת שלש קווצות שיער ולא עושות תגלחת מלאה - אין זו הוכחה שכוונתן רק לתת נתינה גשמית מועטת ולא להכנעה [כפי שהרב דונר חשב להוכיח], אלא הוא פשוט כי לא רוצות להתכער, הן לא 'פרומעריות' ולא מוכנות 'להדר' בהתכערות.

פרופסור יסודֶהָ נאֶרְאִיאָנאן: האם מקריבים את זה מבחינה רעיונית לאליל? אין זו מנחה [offering] לאלוהים, כמו שאדם מקריב מנחה [offer]

של אוכל או פרחים או קטורת. כפי שציינתי מספר פעמים קודם לכן, מאחר ששיער מטמא, לא ניתן אף פעם לתת אותו כמנחה [offer] לאלוהים. לכן זו מנחה [offering] רק במובן של הקרבת האגו או הגאווה. בנוסף, ניתן להתבונן בנושא הרחב של "מנחה" [offering] ו"הקדשה" [dedication]. ישנם הרבה אנשים חסידים ומאמינים בעולם שהקדישו את מלוא חייהם לאל וכל פעילות שלהם נתפסת בעיניהם כאופרינג לאל.

פרופסור עֶק: אין לשיער הנגזז ערך דתי כלשהו, אלא זה המגולח, האדם המטוהר, הנכנס לתוך המקדש, ולא השיער.

פרופסור אלן בריל: השימוש בכינויים 'אופרינג' ו'סאקריפייס' לגבי השיער הוא רק תרגום לאנגלית אך לא כולל את משמעותו במקור בשפתם, כפי שהתרגום לאנגלית של התנ"ך מבוסס על מושגים כנסייתיים שכלל לא חופפים לשפת המקור. השימוש במונחים אלו גם לא יצוק בהם 'קדושה', שהרי אם אקרא לגפילטע פיש בליל שבת 'קדוש' על סמך איזה סיפור חסידי - זה לא יהפוך אותו לקדוש; בנהר הגנגס משליכים גם גופות וכדו' כדרך 'להחזיר' - אבל זה לא הופך את הגופות ל'אופרינג' או 'קדוש' במובן של 'קרבן'. יש להם חוקים נוקשים אלפי שנים איך להקריב, ואף יש להם 'ראשונים' ו'אחרונים', ויש להם ספרים שלמים איך דברים צריכים להעשות, ואיך עושים דברים בדיעבד אם אין אפשרות לעשות לכתחילה, והרעיון לומר 'אולי כוונתם להביא את השיער למקדש כהקרבה' הוא מגוחך, שהרי זה מנהג עתיק ביותר עם מסורות ברורות, והקרבת שיער פיזית לא מוזכרת בשום מקום, ואיש מעולם לא מצא שהשיער אכן מובא לאלוהות; יש דברים בסיסיים שאותם מרגילים גם את הילדים הקטנים, וגם פשוטי העם יודעים ששיער לא מוקרב לאלהות. המנהג לגזוז רק שלש קווצות שיער ולא תגלחת מלאה אין משמעותו כפי שהבין הרב דונר שזו הוכחה שמטרתם לתת מתנה לאליל ולא למעט את האגו - כי האגו לא מתמעט בגזיזת כמה קווצות שיער, אלא זה באמת כדי למעט את האגו וכדו', אך כהנהגה של דיעבד ושעת הדחק למי שלא רוצה להראות מגולחת.

גרשון וועסט: על אף שכולם אמרו שהתגלחת היא 'סאקריפיס' או 'אופרינג', אבל כאשר המשכתי לחקור אותם מהו ענין הסאקריפיס הזה, והאם אפשר להביא את השיער לאליל כמו הפירות שמקריבים לפני האליל - כולם פה אחד אמרו שאי אפשר להביא את השערות לפני האליל מפני טומאתן, והסבירו שכוונתם ב'סאקריפיס' להקרבה עצמית [self sacrifice].

'הצועק' [הוא ההינדי היחיד שמצאנו הסרטה שלו באינטרנט אומר את שם האליל במהלך התגלחת, והוא רואין על ידינו (כמובן שאין הוא 'מומחה' אלא סתם הודי נבער שדבריו לא היו לחלוטין ברורים)]: **קדושת האופרינג של השיער מובנת כקידה מול האדון -** שהוא הסופי עבורנו, ולא [=עבור] היופי הארצי. רבים מאמינים כי נאלה-דיווי, שהיתה חסידה של האדון... לקחה ממנו מילה במהלך העונש שלה שאנשים שמגיעים לטירומלה **יתרמו** ['דונייט', לא 'אופרינג'] **את השיער שלהם ויאבדו את כל הדימוי העצמי של היופי**, כי השיער מהווה חלק חשוב מהדימוי העצמי.

בהישכם אוהבים הובאו דברי הכומר שאומר: 'אנחנו מקריבים לאלהים ע"י הליכה... אבותי היו מקריבים תפילות כאן, ואנחנו מקריבים שיער כל פעם כאן...' וצ"ע, מה כוונתו 'הקרבת תפילות והקרבת הליכה'??? ואת אותה משמעות יש לייחס להקרבת השיער!

באתר Newsgram אודות תפקיד כלי ההונדי שלפני המקדש: ההונדי הן קופסאות שהמאמינים מניחים בהן כסף כאות להקרבה גשמית לאליל והאלילות... הכסף לא מגיע לאליל אבל הוא מסייע לתחזוקת שירותי האליל במקדשים שלו... האליל לווה כסף לחתונתו... תרומת כסף בהונדי היא המענק הטוב ביותר... שהיחיד יכול לוותר על הרווחים החומריים שלו לשירות האליל - אף שכתבו שתכלית ההונדי הוא לתת שם ה'סקריפיס לאליל', הרי מיד אח"כ מדגישים שאין הכוונה שהם נותנים לו החפצים בתורת קרבן, אלא עיקר הכוונה להחזיק בית הע"ז.

אמיר דרומי: שאלה: איך הם מגדירים את מה שהם נותנים? תשובה: אני ואשתי דיברנו עם רבים מהם, אך השיחות התקיימו באנגלית, כך שאני יכול רק לומר את הביטויים שאמרנו באנגלית: **אופרינג** [הצעה/מנחה] ו**סאקריפיס** [וקרבן]. אף לא אחד השתמש במינוח 'טריביוט' שמשמעותו הוקרה מחויבת, ו[ממילא] כולם מסבירים שהם באו לתת מנחה/קרבן לאליל [אמנם כל זה טעות, כי

באמת משתמשים הרבה בלשון "דוניישן", שפירושו תרומה כספית, ויתכן שלזה כוונתם גם באופרינג, כמו שביאר ר' צבי (ולפי"ד ד"ר מוהאן כוונתם ב'אופרינג' להבעת המסירות וההכנעה), ובלשונם המקורית התגלחת מוגדר כהתקרחות, ואף אחד לא יאמר אני מקריב את השיער שלי, ואף בהישכם אוהבים הביאו מכומר בכיר שאומר שהשיער שייך לאליל מצד שמוכרים אותו והכסף נשמר באוצר טירומלה...].

אחת המטרות היא הרווח הכספי של המקדש

אף שהם מתבטאים 'אופרינג' ו'נתינה' אבל ברור להם שעיקר נתינת השיער למקדש היא מזמונית, ולא כי האליל אוהב את החפץ הגשמי, אלא שמבחינתם די בנתינת שווי השיער כדי לרצות את האליל, והנהלת המקדש מעודדת ביותר את התגלחת שם כדי להרבות את ההכנסות

דוקטור מוהאן: ש: אז למה הם לא יכולים פשוט לחתוך את השיער ולהשליך אותו לאשפה? ת: ובכן, מכיוון שאתה אומר שאתה נותן את השיער לאליל של המקדש המסויים הזה [הוא ביאר עצמו שכל ענין הנתינה הוא נתינת הערך והשווי, ושהתגלחת כלל איננה עבודה לאליל] - אין טעם לזרוק את השיער לפח! ש: הם נותנים אותו כדי שיצטבר עבור הרווח של המקדש? ת: כמובן, אבל בימים עברו איש לא עשה זאת. לפני מאה שנה או לפני כמה מאות שנה היו פשוט זורקים את זה לפח... הסיבה לכך היא שלא היה לזה שום שימוש. ואז בטח כמה אמריקאים פקחים הגיעו לשם ואמרו, אה, יש בזה הרבה כסף! [כלומר, פעם הסיבה היתה רק להסרת הטומאה והכנעת האגו, וכיום מכוונים גם לרווח כספי מרובה].

ר' צבי ויסמן: המנהג שם שאנשים הנודדים לאליל, כגון אם יצליחו במבחן או בעסקים - יביאו מתנה למקדש, וכחלק מההכנות לזה אתה 'נודב' את השיער... במשמעות נדבה [דונייט' = Donate] כשאתה יודע שהשיער יגולח וימכר; אחת הבעיות מתרגום מטמילית היא שישם המשמעות של אופרינג היא במשמעות של נדבה ולא הקרבה, וזו נתינה למקדש, כחלק מתהליך הכניסה למקדש כגון רחצה, אבל לא ממש 'מתנה' לאליל, כי מתנה כזו של שיער לאליל לא תהיה מתנה שמתקבלת... לא באמת נודבים את השיער לאליל כי השיער [בפרט התלוש, אבל גם במחובר נתפסים העוונות] הוא טמא.

הגרי"ש אלישיב: כשרוצים להגדיר אם יש לזה דין של תקרובת, לפי האופן השני [שנותנים את השיער מתנה בשביל האליל במקום לתת כסף] - איזו תקרובת זה? הוא הרי לא מתכוין שבזה שמניח את זה שם הוא עושה כמו הקטרה, הכונה אינה אלא שהוא נותן לו **מתנה של הערך של השיער.**

TTD: באתר האינטרנט של המקדש הם מציינים שמי שלא אפשר לו להגיע לטירופאטי - רשאי לשלוח שיער גזוז עם מישהו שמבקר במקדש, וכשהוא יפיל אותו בהונדי זה ישמש את המטרה, והוסיפו שממילא משתמשים בכסף המתקבל לרווחת העולים לרגל.

הרב קובר: אם אדם יגלח שם ויקח עמו את השערות - הם יקפצו עליו ויבצעו בו לינץ', כי הם נותנים לו תספורת ארוחות ואירוח בחינם מתוך מטרה לקבל את השיער שלו ולמכור אותו.

ר' צבי ויסמן: סביר שירביצו למי שירצה לקחת את השיער לאחר הגזיזה כדי למכור אותו בעצמו, וזה חוצפה ונבזי [nasty]; מה שבית התגלחת נמצא בדווקא בתוך מתחם המקדש - הוא מפני רצון ההנהלה להרויח את השיער הנגזז, ולא מפני שזו פעולה קדושה.

'הצועק': מי שיכול לתרום ע"י התגלחת - יכול להתרחק מתשומת הלב הגופנית, ולהשיג ישועה; **השיער לא כמו קוקוס,** הקוקוס הוא שבירת האגו לפני האליל, השיער לא הולך לאליל, אתה לא שם דברים כאלו לפני האליל, **השיער הולך למכירה עבור כסף לצרכי המקדש והעניים;** כמובן שהשיער נמכר במכירה פומבית והכסף שמתקבל משמש לפעילות רווחה רצינית רבות כמו מתן אוכל לעניים, ניהול מוסדות וכו'.

הישכם אוהבים: הביאו דברי כומר בכיר: 'לכל אחד יש ספיקות לגבי הקרבת השיער שלו, מה עושים בשיער? האם זה מוקרב לאליל? אנחנו מחלקים שיער מוקרב לפי ארכו, ומוכרים אותו במכירה פומבית, הרבה חברות קונות אותו ומשלמות אלפי מליונים, והסכום הזה נשמר באוצר טירומלה, אז אל תדאגו, כל מה שיוקרב כאן יהיה שייך לאליל' - **מבואר בדבריו שמה שהשיער 'שייך לאליל' הוא מצד שוויו הכספי שהולך לאוצר טירומלה.**

הרב גוטמן לוקס: חותכים את השיער לא כדי שהוא ילך לאליל, אלא כדי שהכסף ילך לאליל, ולכן אין 'קדושה' בשערות, יתכן שחלקם חושבים שהם

נותנים את היופי, אבל השיער לא הולך לאליל, השיער ימכר... זה לא משהו שעושים אותו כקדוש, אלא הם עושים רק עבור כסף; **המתגלחים עושים זאת כדי שהכסף ילך לאליל**, המתגלחים עובדים עבור המקדש, מגלחים רוחצים ומוכרים את השיער, הכמרים לעולם לא נוגעים בשיער, לעולם לא נותנים אותו כ'קרבן' אלא רק שימכר, **לעולם לא נותנים אותו לאליל פיזית אלא רק למכירה כצדקה**, והשיער עצמו טמא.

אגדת הקרחת

האוסרים בשנים האחרונות נתפסים לאותה אגדה שהנהלת המקדש מפיצה באתרי האינטרנט, שנאלה-דיוי השתילה שערות לאליל המקורח, והוא אמר שהשערות שהמאמינים יביאו לטירופאטי יהיו שייכים לה, ורואים באגדה זו מקור שהתגלחת היא נתינה גשמית; סיפור זה היה בבסיס עדותו של אמיר דרומי בתשע"ח; קשה לקבוע שבאמת רבים נותנים מחמת אגדה זו ולא בעיקר מחמת טעמי ההכנעה וכדו', ובמקדשים אחרים היא כלל לא מוכרת, וגם בטירופאטי היא חדשה יחסית, ומטרתה לעודד לתרום שיער כדי להרבות את הכנסות המקדש, ועוד, בניתוח האגדה רואים שאין בה שום סיבה לאסור את השערות [אך אכמ"ל בזה, התבאר באורך בספר 'הכצקתה']

גרשון וועסט: כאשר שאלתי את הכמרים בסתמא במהות התגלחת - לא ענו שזה בשביל הסיפור הנפוץ באתר האינטרנט שלהם [שהאליל הבטיח לנאלה-דיוי שהשערות שילגחו בטירופאטי יהיו שייכות לה], אלא שמעתי מהם שהוא להסיר הטומאה, הגאווה, העוונות, או היופי החיצוני - לפני כניסתם לדארשאן, ורק כאשר התחלתי לשאול אצלם בפרטות אודות הסיפור של נאלה-דיוי, אז היו מהם שאמרו שאכן יודעים מזה, אבל כמה כמרים אמרו שכלל לא שמעו על כך, וכומר אחד אף אמר לי שהסיפור מדומיין, ועוד אחד אמר שאי אפשר לסמוך על סיפורים כאלו שכל מקורם רק באינטרנט, ורק מה שכתוב בספרי הפוראנאס [=ספרי דתם] הוא מוסמך.

קודם נסיעתי עשיתי חקירות רבות, ונתברר כמעט בבירור גמור שאגדה זו לא היתה מפורסמת אצל היהודים בעת הפולמוס בשנת תשס"ד, ושליחי הרבנים לא שמעו עליה, וגם ר' צבי ויסמאן שהיה גר שם כמה שנים לפני כן, ורק משנת תשס"ו בערך ואילך מצאתי האגדה כתובה בעיקר באתרי האינטרנט שלהם, וממילא נתיישב כיצד לא שמעו עליה בתשס"ד. והנה בנסיעתי הוספתי לחקור על נקודה זו, ואכן אמר לי אחד מהכמרים הראשיים בטעמפל הגדול כי רק החלק הראשון של האגדה [שקיבל מכה במקום הפרה] כתוב בספריהם, אבל החלק השני [שהאלילה השתילה לו משפחותיה וכו'] לא נזכר בספריהם, ומכומר אחר שמעתי שהסיפור הוא מפונטז.

במשך נסיעתי הראשונה השתדלתי הרבה לברר אם מעשה זה של נאלה-דיוי מפורסם אצל המתגלחים, ולמעשה קשה לי לקבוע דבר ברור כהנחה כללית על רוב המתגלחים, שהרי מתוך כמה כומרים ומתגלחים ומגלחים ששאלתי אם מכירים את המעשה, היו כמה שלא ידעו ממנו כלל, אבל לעומתם היו כמה אנשים ונשים שכן ידעו מהסיפור [ביניהם הכומר מהטעמפל הגדול הנ"ל], ואמנם כאשר שאלתי האנשים מה מקור הסיפור, לא ידעו לענות, וחלקם אמרו שמכירים אותו מהאינטרנט; ובכן כל הדברים שכתבתי כאן למעלה הם רק להעלות עלי גליון נוסחאות שונות ששמעתי מזה אחד ומזה אחד, ולא לקבוע מכח זה כלל על רוב העם לכאן או לכאן [בספר 'הכצעקתה' הבאנו את נוסח התשובות שר' גרשון קיבל, והארכנו במובאות מפשוטי העם ומאתרי האינטרנט; גם באתר האינטרנט של הנהלת המקדש, וכ"ש בשאר האתרים - מודגש שנתנית השיער היא כדי למעט את האגו].

ר' צבי ויסמן: אין צלם של נאלה-דיוי בטירופאטי, לומר שהשיער מוקרב לה יחייב שיש איזה אופרינג, אבל אין שום מקום לתת את האופרינג הזה, ולא נראה שיש איזה מקדש או מקום בטירופאטי לזה.

פרופסור אלן בריל: האגדה של נאלה-דיוי היא 'מעיישלאך', ואף שיש מהם שנשמכים על זה - אבל זה לא כתוב בשום ספר חוקים, אלא רק 'מעיישלאך' שממלאים בו את הדף [של העיתון]; מאחר וכיום הנגישות לטירומאלה היא קלה - לכן מעודדים את ההמון להגיע כדי שימסרו שם את תרומותיהם - בין היתר ע"י פרסום אגדה זו, והינדים מרחבי העולם מעודדים להגיע.

דעת המתגלחים

פיה"מ (ריש חולין) 'העובדים אותן הצורות העשויות כפי שלמדו **ללא ידיעה** **היאך נעשו ולא לאיזו מטרה נעשו זולתי ספורי מעשה חכמיהם בלבד, וכך הם רוב עובדי עבודה זרה...** אמרו בהם חכמים דברים בנוסח זה, גוים שבחוצה לארץ לא עובדי עבודה זרה הן אלא מעשה אבותיהן בידיהם, ועל אלה אמרו ששיחיתן מטמא במשא בלבד **ואינה נאסרת בהניה**', וממילא פשוט שמאחר ואין להם דעת עצמית אלא רק מתגלחים 'כי מתגלחים' - הסתמא היא שהעובדים עושים על דעת דתם ספריהם וכמריהם.

למתגלחים עצמם בד"כ אין כלל הבנה בדתם, מאחר ואינם מתעמקים במאומה בהקשר זה, אלא בד"כ רק יודעים שטוב להתקרח, ומתגלחים למלא את הנדר על משאלה שהתקיימה, או כהכרת הטוב לקבל בעתיד איזו משאלה, כעין עסקת חליפין עם האליל. אין דרך להוכיח מה עולה בראשם של עשרות מיליוני מתגלחים, אלא לכאורה העיקר הוא לברר שהם עובדים על דעת דתם ושאין הוכחה להיפוך.

מ"מ, עיקר מה ששומעים מאלו שכן אומרים משהו הוא כמעט תמיד רק בכיוון של נותנים את היופי, מסירים את האגו. גם מי שאומר שהאליל אוהב שיער - בחקירה פשוטה בד"כ מתברר שלא התכוון שהאליל אוהב את השיער הגשמי אלא את מה שמסירים לכבודו את היופי.

לא כולם מודעים לטעם היחיד שכתוב בספריהם הקדומים - שמגלחים את השיער כדי להוריד את העווונות הנתפסים בו, לפני הכניסה לראיית פני האליל, ה'דארשאן'.

אך רבים יודעים שהאליל לווה סכום אגדי של כסף בריבית, ושמוחים לסייע לו בתשלום החובות ע"י תרומות תכשיטים וכד', וכן תרומות השיער השווה מזמן.

כמעט כולם מודעים לכך שהשיער הגזוז הוא טמא, שהרי הלכה למעשה הם נוהגים שלא לאכול אוכל שנגע בו שיער גזוז, וגם רוחצים לאחר תספורת,

ולא יעלה בדעתם להביאו לאליל, ואם יביאו שיער גזוז לתוך המקדש - הכמרים יתרחקו מהם כי אסור להם לגעת בו.

בשורות הבאות מובאים ציטוטים, הן מהליקוט של 'הכצעקתה' של עדויות והסרסות, הן מהחומר של קבוצת האוסרים, והן מאתרים רבים.

ר' צבי וייסמן: פשוטי העם לא חושבים על הדת, אנחנו חושבים שהם חושבים על טעמי המצוות, אך שם אין תפיסה כזו, כי הכל מבוסס על עשייה ולא על כוונה, אין זה מעיד על טפשות אלא פשוט כך תפיסתם הדתית, מגיעים לשם להתגלח לרחוץ לאכול את העוגיה המקומית ולדארשן, וכפי שחסיד הולך למקוה כי הולכים למקוה וללא כוונות מיוחדות, וגם לא הולך מחמת סיפור מיוחד - כך גם שם הם מתגלחים פשוט כי יודעים שבטירופאטי מתגלחים, ללא עומק. כשיחידים אומרים שהאליל אוהב שיער - כוונתם רק שהוא אוהב שאני מסתפר, ובטמילית כולם יודעים למה אתה מתכוון, ואיש לא יחשוב שמתכוון באמת לשיער עצמו - שהרי שיער הוא מגעיל; האדם הרגיל לא חושב על נדבה ממשית אלא על סאקרפיס של היופי והאגו, וכהתמסרות של המתמסר המגיע לאליל. אנשים הנודרים לאליל, כגון אם יצליחו במבחן או בעסקים - יביאו מתנה למקדש, וכחלק מההכנות לזה 'נודבים' את השיער... במשמעות נדבה ['דונייט' = Donate] כשיודעים שהשיער יגולח וימכר, והתגלחת היא מעין הכנה כמו המקוה אצלנו; עבורם תגלחת השערות שהשקיעו בהן היא הקרבת היופי שלהם, כאמירה שאף שהשקעתי כל כך הרבה מאמץ בשיער יפה - אני נותן את היופי הזה ונראה כאדם פשוט - עבור האליל, ע"י שכעת הוא מגיע למקדש באופן עלוב ובהשפלה עצמית, ובפרט לגבי נשים.

גרשון וועסט: כמעט רובם ככולם הם אנשים כפריים וטפשים, גרועים פשוטים וגסים מאד מאד, כרחוק מזרח ממערב ממדינות המערב המתקדמות בהשכלה ובהבנה, וממילא כמעט שאין להם שום הבנה ועומק במעשיהם, ואם אמנם אדוקים הם בלב ובנפש לאמונתם, הרי זה רק בהשגה פשוטה ביותר, ובדרך כלל לא עלה על לבם מעולם להתעמק בטעמי מנהגיהם ומקורות עבודתם [ואפילו אצל כמה כמרים חשובים שדוברתי עמם, ראיתי שהיתה

עומק השגתם והבנתם מעוטה ביותר, על אף שבספרי דתם, הפוראנאס והוידאס - הם מלומדים אפילו מקטנות; וכן שמעתי מר' צבי ויסמן נ"י שאין דרך ההינדים להתעסק כלל בהבנת טעמי עבודתם], וככל שהרבייתי לדבר עמם, **שמעתי דברים מעורבבים ודברים סותרים, כשהם בעצמם סותרים את דבריהם מתחלה לסוף, או שאחד סותר דברי חברו**. אשר על כן, בנוגע לכוונת העובדים **קשה באמת לקבוע את 'הסיבה האמיתית' למה הם באים להתגלח, ובאמת ניתן לומר באופן כללי על רוב המתגלחים, שאין להם הבנה יסודית ב'סיבת התגלחת', אם 'נותנים' את השערות לאליל, או רק 'מסירים' את השערות לשם הכנעה, או שאר טעמים, אלא בדרך כלל כששואלים אותם למה באו להתגלח, הם משיבים רק כי היו נצרכים לאיזו ישועה או טובה, ועשו נדר לאליל שאם יוושעו יבואו לעשות רצונו ולהתגלח בטירופאטי. אבל כששואלים אותם 'למה' רוצה האליל שיתגלחו, ומה סיבת הנאתו מזה - על זה כבר אינם יודעים להשיב בבירור, שזה כבר עמוק מדי בשבילם... הם יודעים רק שהאליל נהנה כשעושים את התגלחת, ולכן הם באים לעשות זאת לכבודו. אמנם, אף שכמעט כולם אמרו שכוונתם לניווול והסרת האגו, עם זאת שני מגלחים בלבד אמרו שזה סוג של תשלום, ושאלתי אם הקוקוס הוא סאקריפייס ואמרו שכן, ושאלתי אם השערות דומות לקוקוס מצד בחינת 'קרבן', והשיבו פעמים שזה אותו דבר, ושאלתי האם מביאים אותן לאליל כמו את הקוקוס ואמרו שלא כי אין להביא שערות ממש לפני האליל, אך לא יכלו להסביר מדוע אין מביאים שערות לאליל כמו שמביאים אגוזי קוקוס, אבל חזרו ואמרו ששניהם דבר אחד, וכשחידשתי להם שהשערות הן טמאות הן ורוצים לסלקן כדי לנקות את עצמן מפני שהאליל אינו אוהב את השיער - אמרו 'לא! הוא כן אוהב שערות', ושני מתגלחים התווכחו האם השיער הוא תרומה [דוניישן=תרומה כספית] לאליל טירופאטי או ל'נאלה-דיווי' ולא לטירופאטי.**

הגר צדק ל': 'משפחתו' של הגר: אחותו טוענת שאין לה ספק שכולם יודעים שהמטרה בתגלחת היא ההקרבה העצמית והויתור על ה'אגו'. לדבריה, כולם יודעים את מושגי הטומאה והטהרה, ואף אחד לא יחשוב בשום אופן שמביא את השיער עצמו לאליל. 'אביו' של הגר הסביר: הרי הדבר ידוע לכל שהאנשים הטמאים הם העושים את מעשה הגילוח, ועי"כ נטמא המתגלח וחייב ברחיצה. וברור לכל שאין כאן "פולחן דתי" ומעשה של תקרובת או

עבודת האליל במעשה התספורת. הגר עצמו אמר: אם הינדי היה רואה קומץ שערות מונחים על הארץ בחוצות, אין ספק שלא היה נוגע בו, כיון שהשערות לאחר גזירתם מטמאים וצריך לשרפם, וזה היה מחייב רחיצת הגוף.

הרב בעלסקי: גם היבואנית ההודית אמרה שמי שיעלה על הדעת שמקריבים את השיער באיזו צורת קרבן או הקדשה - אם הוא מהם הוא בודאי שוטה גמור.

פרופסור אלן מוריניס: המניעים העיקריים שעולי הרגל מביעים בענין התגלחת: לסמל טקס של נקודת מפנה בחיים; לציין את הכנעת ה'אגו' של עולה הרגל לאליל - ההתגברות על האגו, והביטוי של הענוה ושפלות הרוח, מביא במקביל את האליל להפגין גם את הכוח שלו, ולבצע את רצונותיו של עולה הרגל; למלא שבועה - כעין השלמת עסקה לאחר שביעות רצונו של ה'לקוח'.

הצועק: קדושת האופרינג של השיער מובנת כקידה מול האדון - שהוא הסופי עבורנו, ולא [=עבור] היופי הארצי; נאלה-דיווי, שהיתה חסידה של האדון... לקחה ממנו מילה שלה שאנשים שמגיעים לטירומלה יתרמו [דונייט', לא 'אופרינג'] את השיער שלהם ויאבדו את כל הדימוי העצמי של היופי.

הודי בסרטון: אנחנו 'אופר' את השיער שלנו, בגלל ש'אופר' את השיער עצמו הוא חשוב ביותר, אנחנו 'אופר' את היופי עצמו לאליל [כלומר האופר הוא החשוב, ולא השיער עצמו הוא החשוב, כי נותנים את היופי לאליל ולא את השיער].

אשה בהסרטה: אני 'אופר' את השיער כתשלום הנדר אם בנה יעבור את המבחנים, ואף שידעת שהשיער ימכר - לא אכפת לה, כי היא מסייעת לאליל להחזיר את החוב שלוה.

התחקירנית של האוסרים: הנערות שהיא ראינה אמרו שהן נותנות את היופי שלהן לאליל כי אין להן זהב לתת לו.

ד"ר מוהאן: בהודית - "אופרינג" פירושה "כניעה" ו"יתור", אז הם אומרים שכן, הם נכנעים לאלים, והאלים "מקבלים" את הכניעה, אבל זה אומר שהאלים שמחים בזה, כמו שאתה יכול לומר שמישהו "קיבל את המשמעות"

של מה שאתה אומר - זה לא אומר שהוא 'קיבל' מבחינה פיזית, אלא שהוא הבין את זה. אותו דבר כאשר צליינים אומרים שהם "אופרינג" לאלים זה אומר שהם מכניעים את הפנימיות שלהם לאלים, והאלים מבינים ומקבלים את כניעתם - "קיבל" במשמעות של מסכים... המשמעות שלה היא "אנו מכניעים את האגו". עולי הרגל שהם לא יודעים אנגלית היטב, הם אומרים את זה כמו שהם יכולים. כל מה שהם עושים, זו "נתינה" לאל. על ידי סגידה לאל אתה הופך לאחד עם אלוהים אז אתה מוותר על האגו שלך לאלוהים במובן זה... אם תדברו עם עולי הרגל האלה הם יגידו כל מה שהם יגידו, אבל מה שהם מתכוונים זה שהם מוותרים על החזקת הדבר היקר שלהם, והאלים מקבלים את הוויתור שלהם, כלומר האלים מסכימים ושמחים בזה.

מר רמסוומי: במסורת ההינדית אנשים מגלחים את ראשם בנסיבות שונות, אבל בעיקר בגלל סיבה אחת שהשיער נתפס כסמל היוהרה וה"אגו", ותגלחת ראשו של האדם היא סמל הענווה והכניעה.

אמיר דרומי: (ביומנו, תשס"ד) אמר האיש הקשיש המלומד שאין מקריבים שיער, אלא שהסרת השיער מיועדת להנמיך ולהשפיל את האדם ללא פעולות של עבודת האל שאותן מבצעים רק לאחר גזירת השיער. תלמיד במדראס אמר השיער מכשול בפני הנפש, המונע ממנה מלעלות לרמה גבוהה יותר וזאת היא הסיבה האמיתית לגזירת השיער. הם 'סורנדרינג' את שערם לאל בתור 'הקרבה וביטול עצמיות'; השיער הוא אחד מהדברים הניתנים לו, אלא שיש בו גם פן מיוחד של התבטלות לאור הערכתם את השיער; עצם אמונתם היא שהוא לוה את הכל וצריך הרבה ממון להחזיר, ובנתינתם הם בעצם עוזרים לו לממש את הבטחתו ולפרוע את חובו... זו אגדה השגורה בפי כל. רואים את פעולת ההתבטלות כלפי הפסל בעצם הנכונות להתגלח ולוותר על דבר שמאד נחשב להם - השיער... הם מעניקים את שערם לאל בתור הקרבה וביטול עצמיות.

הרב דונר: כולם אמרו ש'נותנים' השיער לאליל, יש שהסבירו שהאליל אוהב שיער [באסיפת הרבנים בארה"ב אמר ששמע רק מאחד שהאליל אוהב שיער]. יש שאמרו שמאחר ואין להם כסף לתת לאליל לכן הם נותנים את

שערם - שמתקבל עבורו כסף, ואף שהכסף לא ילך לאליל - כך הם נותנים לאליל שיער. אחד אמר לי... **באלאג'.. אוהב שיער, הוא רוצה שיער**, וגם רוצה את זה, כמו שכולם יודעים שפעם לאליל היה חתונה, ויש לו חובות, וצריך לקחת תרומות לשלם את חובו, כי לא היה אז הכנסת כלה, והוא בעל חוב, ולדורי דורות הם משלמים את החוב. כולם יודעים שלזה הם מגיעים ושמים דברים בתוך ההונדי, כסף לשלם את החוב. כמו כן האמינו שעל ידי קבלת השיער שהתגלחו הוא יכול לשלם את החוב.

הודי בסרטון: אנחנו 'אופר' את השיער שלנו, בגלל ש'אופר' את השיער עצמו הוא חשוב ביותר, אנחנו 'אופר' את היופי עצמו לאליל' [כלומר ה'אופר' הוא החשוב, ולא השיער עצמו הוא החשוב, כי נותנים את היופי לאליל ולא את השיער].

תשובת הרב אשר וייס: ועיקר ענין התספורת במקורו אינו נוהג אלא באלמנות כאות אבלות, ובמי שבא לעשות תשובה ולבקש כפרה, ומשמעות התספורת היא משום שהשערות טמאים, וכשהוא גוזז שערותיו כאילו הוא זורק את חטאיו וטומאתו... ואין מכניסים שערות אלה למקום העבודה זרה כלל כיון שיש טומאה בשערות, ולאחר התספורת מתרחצים וטובלים לטהרתם.

הרב דויד יצחקי: הנה, ראש הנהלת בית הע"ז, בפרסומים שלהם מצוטט בהגדרת טקס התגלחת: 'החלק היפה ביותר של גוף האדם הוא השיער, ומעשה התגלחת הוא הקרבת האנוכיות להאליל, והוא מעשה רוחני יפהפה לסלק מעצמו היופי הגשמי'.

הישכם אוהבים: גילוח השיער כקרבת ללורד מבטא קרבן אמיתי של יופי חומרי ויותר על האגו העצמי ע"י גילוח שערם כקרבת לכבוד הלורד; לתת את השיער זה סימן של עזיבת האגו; חלק מקריבים את השיער בתור הכרת הטוב, או מראים שאין להם גאווה או אגו לפניו; שיער זה גאווה לגברים. בגילוח מוותרים על הגאווה בשבילו; זה אמונה שאם תורמים משהו למקדש של האליל זה יביא לו מזל טוב, ממילא רוב האנשים שלא יכולים לתרום כסף תורמים את שערם; מאמינים אומרים שקרבנות השיער אמורים לשלם חזרה החוב שהלורד לקח להוצאות הנישואין וכו'.

פאת קדמה: סיפור הקרחת נמצא בהרבה מאד מקורות ובמקומות אינספור באינטרנט השייכים לבני דתם, ובכמה מהם ממשיך אחרי הסיפור: 'מעשה גילוח השיער הוא מעשה של הכנעה לפני האליל, כיון שהשיער הוא יופי של אדם, אם מגלח את השיער לפניו מראה איך שאין לו שום גאוה לפני האליל'.

מאתרי ההינדים: באתר הרשמי של הטעמפל (Tirumala.org) כותבים שענין התגלחת הוא ענין של קיום נדר [בדיוק כמו שיש הרבה מהם שנודרים להלך ברגלם את כל הדרך לדארשאן בשביל להראות מסירות נפשם], ולא הוגדר כלל כאופרינג כדוגמת הקרבת הפירות ושאר ממתקים.

באתר של הנהלת המקדש בטירופאטי (gotirupati) - כתבו שהשיער נגזז כדי להוריד האגו לפני הכניסה לדארשאן.

באתר ttd seva כתוב שהשיער נגזז כדי להוריד החטאים.

עוד מדברי המון העם בהסבר מדוע מתגלחים, מאתרים רבים

נוספים: (המקור באנגלית והקישוריות לאתרי האינטרנט - פורטו במאמר (נפרד):

❖ כשאנו מבינים שהתעסקנו מספיק בחיינו, אנו רוצים להתחדש. אנו הולכים למקדש [משכנו של אלוהים] ומגלחים את ראשינו כתשובה לחטאינו שבוצענו עד כה, מתפללים ומתוודים על חטאינו לפני אלוהים כדי שהוא יפטור אותנו ונוכל להתחיל את החיים מחדש ולהימנע מהחטאים הקודמים. אנו מבקרים ב'קדש הקדשים' של המקדש, עומדים לפני האל ללא גאוה, מגולחים למשעי ומתפללים ל'חזרה חדש' על החיים ללא החטאים. זה הפך למסורת ואנשים שוכחים את המקור ואת המשמעות האמיתית לאורך זמן. כל זה נמצא בספרים, אבל מי קורא אותם? עכשיו מקובל שאנשים מתפללים כך 'אם אני אעבור את הבחינה הזו [או אקבל עבודה זו, או אקבל בן או אקבל את הכסף, וכן הלאה] - אני אבקר במקדש שלך ואתן לך את השיער שלי'. המשמעות האמיתית של זה היא ש'אני נותן לך את חיי - כדי שלבי יתמלא בך, ולא אצטרך לשאול שוב טובות מהסוג הזה' (הכותב הוא ממשפחה ברהמינית חשובה עם 'ייחוס רציני')¹.

¹ https://www.researchgate.net/publication/323285966_Why_Hindus_shave_their_heads_in_temples

- ❖ להפגין כניעה מוחלטת, לפיה כל היהירות וההבלים שלך הוסרו; הסרת השיער תסיר גם את האגו, ואת היהירות וההבלים, ותחליף זאת בחוש חדש של אחריות, אנרגיה חיובית והשפלה, וזה גם נחשב כסמל של צער וסימן של כבוד לנשמה המסתלקת.²
- ❖ אנשים לא 'אופר' שיער לאילים, הם פשוט מגלחים את ראשם בשם אלוהים, יש הבדל מוחלט בין השניים: אני עשוי להפסיק לעשן בשביל המשפחה שלי, אבל אי אפשר לפרש את זה כ'אני נותן להם את הסיגריות שלי'; מי שעושה את הדרך הראשונה ['אופר' את השיער לאליל] - לא עמד על ההיגיון שמאחורי מעשיו.³
- ❖ ע"י השלכת האגו היא מקווה שהאלים יברכו אותה.⁴
- ❖ מסמל את מחיקת האגו; האופרינג של השיער אמור להחזיר את ההלוואה האגדית.⁵
- ❖ סימן לויתור האגו של האדם עבור האליל.⁶
- ❖ התגלחת נעשית כחלק מנדר; מאמין שאופר את השיער מרטש את העווונות שלו, יש עוד השקפה שהמאמין מטהר את האגו שלו ע"י גילוח הראש.⁷
- ❖ מסמן סאקריפייס אמיתי של היופי הגשמי, והויתור על האגו המזויף בדרך של גילוח השיער כסאקריפייס לרצות את האל העליון.⁸
- ❖ וויתור על האגו המזויף.⁹
- ❖ מאחר והשיער הוא האגו - לכך הסרתו היא הדרך הטובה ביותר לעשות דארשן במצב ללא אגו; זו הדרך הטובה ביותר ל'אופר' את האגו ע"י גילוח

² <https://www.nomadbarber.com/blogs/barbering/hindu-haircuts>

³ <https://www.quora.com/Why-do-people-offer-their-hair-for-a-God-Goddess>

⁴ <https://www.bbc.com/news/magazine-35972848>

⁵ <https://www.indiatoday.in/magazine/religion/story/20060821-tirupati-hair-offering-spiritual-and-commercial-aspects-of-the-ritual-782575-2006-08-21>

⁶ <https://www.nytimes.com/2004/07/14/world/a-religious-tangle-over-the-hair-of-pious-hindus.html>

⁷ <https://www.quora.com/Is-it-necessary-to-shave-head-in-Tirupati-Balaji-Mandir>

⁸ <https://www.quora.com/I-am-planning-to-shave-my-head-in-Tirupati-I-had-vowed-to-tonsure-my-hair-at-Tirupati-but-then-I-wanted-to-donate-for-cancer-patients-Does-Tirupati-have-a-policy-of-returning-back-our-offered-hair-and-can-anyone>

⁹ <https://hinduism.stackexchange.com/questions/3137/why-does-one-get-their-head-tonsured-and-offer-the-hair-to-lord-venkateswara-in>

השיער... צריך לעשות זאת לפני הדארשאן; להפטר ממנו יגרום לשליטה גדולה על האגו; לאחר התגלחת צריך לרחוץ ולהחליף בגדים; האליל לווה כסף והאופר של השיער משלם את הסכום שהוא לווה.¹⁰

❖ יש שאופרינג את שיערם מתוך מחווה או אות של כבוד ונכנעים לאדון; לא מרגישים עוד גאים ביופיו הפיזי אלא משתוקקים ליופי ולשלווה פנימיים. אנשים רואים בשיער דבר גאה, כלומר, שיער מסמל גאווה או הבל... זה אומר שהם בעצם מסירים את הגאווה וההבלים שלהם לפני שיש להם דארשן. זה מסמל את מחיקת האגו; בזמן שהוא אופר את השיער האדוק משליך את כל העוונות, ההבלים והחטאים מכל ישותו. בכך הוא/היא רוצים להיות אדוקים שלמים. האופר לאליל הוא כדי לבטא את האהבה שלנו אליו; אנו יכולים להביע את מסירותנו לאלוהים על ידי מתן דברים יקרים כמו תכשיטים וגם על ידי ויתור למענו על הדברים המסיחים את דעתנו ממנו; למרות שאנו אומרים שהשיער הוא מלוכלך - אנו מחשיבים אותו כמלוכלך רק לאחר שהוא מנותק מהראש, כל עוד שהוא על הראש, אנו רואים בכך סימן ליופי - חלק מהתסרוקות שלנו; על ידי זה אנו מבטאים את התמסרותנו לאלוהים על ידי ויתור למענו על דבר כל כך יקר לנו: שערנו האהוב, במיוחד עבור נשים, זו הקרבה לא קטנה; כשאנחנו מגלחים את הראש כך בטרופאטי, מה רואה באלג'.. כשהדלת לביתו נפתחת... הוא רואה את הסאקריפיס, את המסירות, את האמונה המתבטאת דרך אותו שיער; אנשים מודרניים רבים מבזבזו כסף על פאות. מדוע לא לתת לכסף הזה להגיע לאלוהים ובאמצעותו ללכת לנזקקים? זה לא שטקס גילוח השיער נוצר כדי להרוויח כסף על ידי מכירת שיער - תפיסה כזו נובעת מאי ידיעת ההיסטוריה; נוהג גזירת השיער נועד בעיקר לתת לנו אפשרות לבטא את מסירותנו לאלוהים על ידי הקרבת דבר יקר למענו. הכסף שעושים מהשיער הוא רק תוצר לוואי אגבי. תגלחת השיער מגדירה שאנו בני האדם משאירים את הגאווה שלנו [השיער הוא סמל לגאווה] לפני הדרשאן לאליל. זה מצביע על כך

שאנשים נכנסים למקדש בלי גאווה כלשהי, ומרגישים כאחד ממשרת האדון. הייחס לשיער הוא כגאווה, וכשאנחנו הולכים לדרשן לאחר הסרת השיער - זהו כבוד שניתן מאתנו לאליל באלג'. בעבור אהבתו וחיתתו כלפינו¹¹.

❖ שאלתי כומר במקדש טירופאטי, ואמר שהשיער הוא סמל של כוח וגאווה... כך שכאשר אדוק מגלח את ראשו למען האליל - הוא מוותר על גאוותו וכוחו. השיער חיוני לפני יפות. לכן, על ידי תרומת [=דוניישן] השיער - אתה מוסר את זהותך לאדון. זה אומר שאתה מכניע [=סורנדר] את עצמך¹².

❖ הסיבה הדתית שמאחורי טקס התגלחת מובנת ככזו, שהחסיד שאופר את השיער מרטש את חטאיו. יש דעה נוספת כי החסיד מתנקה מהאגו שלו על ידי גילוח ראשו [כמדומה שקטע זה מופיע באתר אחר]¹³.

❖ השיער הוא עניין של גאווה (אגו) **לגברים ולנשים** כאחד. לא קל להסתובב עם ראש מקורח, ובמהלך הימים בהם השיער צומח מחדש ללא צורה. כשאתה אופר את השיער שלך לאלוהים, אתה במובן הרוחני מציע את הגאווה והאגו שלך לאלוהים. המטרה העומדת מאחורי התגלחת היא להדגים שהוא/היא מוותר [=סורנדר] לחלוטין על האגו שלו לרגלי האדון. השיער הוא הגאווה של האדם. גילוחו הופך אותו לנטול גאווה לפחות לזמן קצר. כך שכאשר החסיד הולך לטירופאטי הוא מגלח את שערו כסימן לוותר על ה... לפני ההשתחויה לאליל¹⁴.

השיער הוא טמא

התברר לעיל כבר שעל פי אמונתם השיער הגזוז טמא ואסור בהכנסה לאליל, ועונש המכניס הוא חמור, וממילא פשוט שלא יתכן להחשיב אותו כקרובן, שהרי קרובן הוא דורון - ואלילם שונא כזה דורון

¹¹ <https://www.quora.com/Why-do-people-get-their-head-shaved-when-they-visit-Tirupati-Balaji>

¹² <https://www.quora.com/Why-is-it-believed-to-do-Mundan-donating-Hair-to-Lord-Tirupati-Balaji-What-is-the-story-significance-behind-it>

¹³ <https://www.quora.com/Is-it-necessary-to-shave-head-in-Tirupati-Balaji-Mandir>

¹⁴ <https://in.answers.yahoo.com/question/index?qid=20120928114704AAhMdC3&guccounter=1>

פוראנאס: (Narada Purana 18.14) בחשיבות הענין להתגלח אצל מקום 'טהור', לורד שי... אמר ל... שהאדם יגלח את ראשו בכל פעם שיש לו הזדמנות לבקר מקום 'טהור', כי **מקובל שהשערות מחזיקים כל העוונות שהאדם עשה... ע"י הגילוח הוא נעשה טהור מכל עוונותיו**. נשים יעשו חיתוך סמלי של השיער. מי שלא יציית למה שכתוב ב'כתבי הקדש' יהיה נזרק לגיהנם לאלפי שנים. מי שישליך הפרשות גופו, או שיניח חלקים מגופו, כגון שערות, שינים, עצמות, וצפרניים וכדומה, בתוך הטעמפל, יהיה עון זה מקביל להריגת עובר במעי אמו.

ספר ה'קיצור שו"ע' ההינדי: (Dharmasindhu) 'בכל פעם שהאדם הולך לבקר איזה מקום תמא, יהיה זה בית ע"ז או נהר של מים, הוא צריך לגלח את ראשו, כי לכל אדם עוונותיו נתפסין בשערותיו. באופן סמלי, ע"י **סילוק** השערות אתה נפטור מכל העוונות, ואתה מוכשר לבקר את מקום העליה לרגל'.

ס' נצח ישראל: (תרנ"ז ע"י בעל 'הפסגה') ואין מספר לכל הדברים המטמאים את ההודו וכו', **כן אם נגע בעצם מת אדם, בהמה וחיה, או בשערות אדם, חיה ובהמה ובצפרניהם הוא תמא**.

דוקטור מוהאן: ת: נכון. למעשה, מקצוע הספרות נחשב כלא נקי. זו הסיבה שזה נעשה מחוץ לאזור המקדש... לא במקדש, אלא בשטח המקדש. ואז, עושים אמבטיה כדי להתנקות. ת: כן, זו אמבטיה רגילה, זה כלום. ואז לאחר הרחצה אתה נקי - ואז אתה יכול להיכנס למקדש... השיער לא נכנס למקדש לאחר שנחתך. מישהו התקשר ושאל אם השיער נכנס לכלי מיוחד במקדש, וד"ר מוהן אמר "ממש לא, בכלל לא! ההונדי מיועד לזהב ולמנחות לאלוהים, ולא עבור השיער. שיער הוא מטונף ואסור במקדש או בהונדי".

פרופסור יסודֶהָא נאֶרְאֵאנאן: גזירת השיער או אפילו גילוח - שייכים לקטגוריה הזו של **טומאה**. הרחצה הפיזית או הנקיון העצמי לפני הפולחן בבית או במקדש היא חשובה מאוד. הנוהג [המעשי]: הטונשור או גזירת השיער נעשה ליד כל מקדש שהוא או בכפר שממנו יצאו אבות המשפחה. **הגזירה של השיער או הציפורניים מטמאת, ולכן לא יכולה להיעשות בתוך מתחם המקדש**. הגזירה של השיער והטונשור נעשים מחוץ למקדשים והאדם

שעושים לו את הגילוח עושה [חייב בהחלט לעשות] רחצה מטהרת לפני שהוא נכנס למקדש לבצע פולחן. גברים ונשים עושים את הטקס הזה, למרות שבצפון הודו, נשים מקהילות רבות לא מגלחות את שיער ראשן. רק אלמונות אמורות לגלח את שיער ראשן.

פרופסור עֶק: וזה אכן יהיה טמא מאוד להכניס את השיער. והמטרה של גילוח השיער בתרבות ההינדית, כמו בתרבויות רבות אחרות, היא לטהר את עצמו לחלוטין לפני שנותן את עצמו בהתמסרות לאל.

פרופסור אלן בריל: בתרבות ההינדים מגדירים את השיער כטמא, כמו שמגדירים את שאר חלקי הגוף, ובפרט כך מתייחסים לרוק, והם מאד קפדנים בזה [ולא שבהכרח ישרפו את השיער, אלא מעדיפים לזרוקו לגנגס אם הוא בקרבת מקום], ולכן בפשטות כל ההינדים יודעים שהשיער טמא, ואיש מהם לא יעשה 'אופרינג' מהשיער.

מר רמסוומי: אבל, אפילו כשהשיער מגולח כחלק של טכס דתי, כמו בתגלחת [tonsure] - השיער עצמו לעולם לא מוקרב [offered] לאליל. בעצם, שיער נחשב לדבר טמא, כאילו הוא רקמה מתה. כך שזה לעולם לא יבוא לקרבת מזבח בכל צורה שהיא. הכומר לא יגע בזה, ואם הוא יגע אפילו בטעות - הוא חייב להתרחץ לפני שהוא ניגש למזבח; לפי הבנתי, התגלחת שלי היא צעד הכנה שמסמל הכנעה. כיוון שהשיער הנו רקמה מתה, יהיה זה חילול הקודש להקריב את זה לאליל. בנסיבות רגילות, היה השיער מושלך לאיבוד, ובעת המודרנית, זה הפך לעסק מסחרי המעלה רווחים.

ר' צבי ויסמן: בפועל גם פשוטי העם יודעים שהשיער טמא ושאסור להכניסו פנימה, זה נעוץ בתרבות שלהם, וגדלים על כך שרוחצים לאחר תספורת, ושזורקים מאכל שנגע בו שיער גזוז; אם תקח קווצת שערות ותנסה לתת אותה לאחד הכמרים - הוא יסיט את ידו [והוסיף שהוא יחבוט בך בנעל...].

אממה טרלו: לא לוקחים את השיער פנימה, כי השיער מוגדר כמותרות הגוף והעובד צריך מקלחת לאחר הגילוח; למקדש מכניסים פרחים ופירות ולא שעירות, כי השיער נחשב מאד לא ראוי, להינדים זה ברור ולא נחלקו על כך.

הגר צדק ל': אם הינדי היה רואה קומץ שערות מונחים על הארץ בחוצות, אין ספק שלא היה נוגע בו, כיון שהשערות לאחר גזירתם מטמאים וצריך לשרפם, וזה היה מחייב רחיצת הגוף. לפי דעת אחותו זה דבר ידוע לכולם.

הרב גוטמן לוקס: לא כומר חותך את השיער, השיער 'לא נקי' [=טמא], כומר לעולם לא יעשה כזה דבר, כי השיער טמא, זה נעשה רק ע"י אדם ממעמד נמוך, זה לא משהו שעושים אותו כקדוש... הכמרים לעולם לא נוגעים בשיער...

אחד הכמרים לר' גרשון וועסט: אם תכין אורז - בלאג'.. לא יקבל, אם תביא פירות טבעים - אז הוא יקח, שערות הוא לא יקבל.

גרשון וועסט: שמעתי מהכמרים שהשערות הגזוזות הן טמאות, ואסור להקריבן בפני האליל, ואף נטמאים אחר הנגיעה בשערות, ועסק הגילוח הוא עסק בזוי ומאוס אצל ההינדואים מצד דרכם וחוק דתם. כמו"כ מעיד גרשון ששמע כן מהרבה מאד אנשים מהמון העם שהשיער טמא ואסור להגישו לאליל כמו שמקריבים פירות, ושהתגלחת היא 'סאקריפיס' רק במובן של הקרבה עצמית.

הכנסת שערות למקדש עצמו

אמיר דרומי העיד שיש כמה שהכניסו שערות למקדש עצמו, אך הבירור העלה שאסור לעשות כך על פי דתם, הרואה בשערות טמאות

גרשון וועסט: שאלתי את הכומר אם מותר להכניס את השערות לתוך הטעמפל עצמו, ואמר 'לא', שאלתי, למה? והשיב: זה מנהג רע. הוספתי לשאול למה אין מכניסים את השערות לטעמפל, ומה שונה מפירות שמגישים לפני האליל, והשיב: אם תכין אורז - בלאג'.. לא יקבל, אם תביא פירות טבעים - אז הוא יקח, שערות הוא לא יקבל... אי אפשר להכניס לטמפל, משום שכל השיער מאוכסן, והם מרוויחים כסף, ואז הם אופרינג לאליל בלבד... שוב שאלתי האם רשאים להכניס, והשיב: לא, אף אחד לא יכול לבדוק את כל הדברים האלה, אמרתי לו, כי נמצא מדבריו שיש אנשים שעושים כן אבל אין זה נכון, והסכים: זה לא טוב, וגם הוסיף שזה פשע להכניס שערות לטעמפל.

דוקטור מוהאן: ש: הם לא שמים את השיער על איזה סוג של מזבח? ת: לא, לא, לא. ת: נכון. למעשה, מקצוע הספרות נחשב כלא נקי. זו הסיבה שזה נעשה מחוץ לאזור המקדש... לא במקדש, אלא בשטח המקדש. ואז, עושים אמבטיה כדי להתנקות. ש: אז השיער לעולם לא נכנס למקדש? ת: לעולם, לעולם. חיתוך השיער אינו מתבצע במקדש, הסיבה היחידה שהם עושים זאת בסמוך למקדש היא מכיוון שמיד לאחר החיתוך של השיער הם הולכים למקדש להקריב קרבנות ולהתפלל.

פרופסור עק: שיער לעולם לא מוגש בתוך מתחם המקדש בכלל. וזה אכן יהיה טמא מאוד לעשות כך.

הרב דונר: לא ראה ולא שמע על מתגלחים שהכניסו שיער להונדי שבבית הע"ז, אלא הוא נאסף ע"י הפועלים לכלי יפה שאיננו הונדי [=של נדבות], אך אולי יש מיעוט שמכניסים בעצמם להונדי שבבית הע"ז.

הגר צדק ל': לפי הבנת אחותנו לא אמורים להיות שערות בתוך ההונדי שבפתח בית הע"ז. לא יתכן שאנשים יביאו בכוונה שער להונדי הזה, שבדרך כלל אינו אמור להכנס לתוך בית הע"ז בשום פנים ואופן. יתכן שבגלל המספר העצום של האנשים לא תהיה לכמרים שליטה מוחלטת על מה שאנשים מכניסים לשם. שוב דיבר עם אחיו שהיה לאחרונה בעצמו בטירופאטי, וחוץ ממה שהתגלח בעצמו הביא לתגלחת גם את בנו הקטן, ותגלחת זו היא יוצאת מן הכלל, בכך שיש רשות לקחת ממנה קבוצת שער קטנה ולהכניס אותם בתוך ה"הונדי" הגדול שבפנים בית הע"ז.

אמיר דרומי: אחדים מן האנשים הללו לוקחים חלק קטן של שערם שנגזר אל המקדש הראשי ושמים אותו בהונדי בתוך קרבן סמלי, אך לא ראה זאת בעצמו.

ההבדל בין אולם התגלחת לשאר המקומות

ללא ספק יש הבדל גדול ביחס הרציני שמתייחסים לעבודות ה'רציניות' הנעשות באימה ויראה, לעומת קלות הראש והביזוי שבו נעשית התגלחת; אמנם אמיר דרומי העיד שבתשס"ד גם התגלחת נעשתה

בקלות ראש, אך כיום זה לא ניכר; חלק מההבדלים מתבטאים ביחס שלהם לבית התגלחת שהוא שונה לחלוטין מהיחס למקומות ה'עבודה'

ר' צבי ויסמן: הם צועקים וצורחים זה על זה בעת התגלחת, ומדברים פוליטיקה, ופעם אחת שמעתי אותם מאיימים בשביתה.

פרופסור יסודֶהָא נאֶראִיאָנאן: בתגלחת בני הבכור שערו גולח על ידי אחד הספרים מחוץ לביתן הגדול שנמצא במרחק ממתחם המקדש בטירופאטי. זה אותו ביתן שבו מאות אנשים מסופרים. **זה היה גדול, רועש, והאווירה היתה כמו בשוק, עם אנשים מפטפטים, הספרים מדברים על המון האנשים, פוליטיקה מקומית, כסף וכו'.**

גרשון וועסט: ברור שהרגש ה'קדושה' שרואים אצלם כלפי הטמפל עצמו, אינו דומה כלל להרגשתם כלפי בנין התגלחת. לדוגמא, אסור ליכנס אל הטמפל בלבוש מזולזל כמכנסי ברמודה, ואף מבקשים לבוא בלבוש מסויים לכבוד האליל, וכן אסור ליכנס שם בטלפון, משא"כ בבנין התגלחת נכנסים בסתם בגדים, וגם מותר להכנס ולהשתמש שם בטלפון.

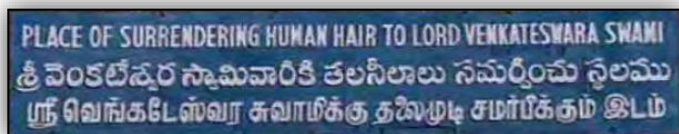
אמיר דרומי: שאלתי אם מבנה זה נחשב מקדש, והאב וכן הבת אמרו שאין הדבר כן. שאלתי אותם מדוע כל האנשים משילים את נעליהם [כמו במקדש] ואז אמרו שהדבר נעשה כאות הוקרה לאלים ולכן יש לעשות זאת ללא נעליים עקב הנסיבות המקודשות; החדר נורא [=מגעיל], ספרים רובצים על הרצפה, אנשים רובצים לפניהם, גברים, נשים וילדים. ישבתי על ספסל באמצע והסתכלתי. לא נאמרו כל תפילות, עד כמה שיכולתי לשפוט, הילדים צרחו בפחד, הנשים צחקו, הגברים היו שלווים.

השלט שבכניסה לאולם התגלחת

יש רבנים שטענו שהשלט בפתח בנין התגלחת מעיד על מהותו הפנימית של הבנין

אמיר דרומי: יש שלט מחוץ לבנין האומר 'המקום של מסירה תוך כדי הכנעה של שיער אדם לאליל' [ב'הישכם אוהבים' המציאו 'מקום הקרבת השיער תוך הכנעה' - וזו שגיאה גמורה כי לא מדובר שם על הקרבה].

לפני לפחות ששים שנה היה שלט מעל פתח בית התגלחת, וכתוב באנגלית בטלוגו ובטמילית, נוסח השלט באנגלית הוא 'Place of

surrendering human hair to lord' [לאחר מן הוסיפו עוד שפה, אח"כ הסירו אותו, וכיום יש שם שלט אחר ללא שום משמעות].

יש מהרבנים שהבינו שמשמעות הפועל 'סרנדר' באנגלית היא נתינה במהלך של הכנעה, כדוגמת החזרת שטחים, וממילא חששו שמא מילה זו מבטאת את עצם נתינת גוף השיער. אמנם, באנגלית הפועל המציין נתינת חפץ הוא 'גיב' To give, והוא בשימוש אפילו במקרה של שודד שדורש שיתנו לו את הכסף 'Give me your money', ואילו המינוח 'סורנדר' מבטא כניעה [וכן הכנעה], שיכולה להתבטא הן בכניעת המנוצח, הן בכניעה להרגלים, והן במסירת חפץ כביטוי להכנעה, כלומר בשימוש במילה 'סורנדר' אין העיקר נתינת החפץ אלא העיקר היא הכניעה המתבטאת במסירת החפץ או באופנים אחרים, וממילא התרגום הראוי הוא לא 'נתינה' אלא 'וויתור' - שזה מבטא בעיקר את מה שהאדם מוותר, יותר מאשר את מה שהחפץ עובר לרשות אחר; כך רגילים להשתמש במילה זו לגבי ויתור על הרגלי העישון, אף שאין בזה שום נתינה לאיש, אלא שהוא מוותר מעצמו על הדבר החשוב לו, וכן לגבי השלכת מכשיר פלאפון לא כשר, או הנחת מכשירי פלאפון לפני שנכנסים לכיתה, וכן לגבי שחרור והרפיה, וגם לגבי ויתור על תקווה וויתור על זכות.

אשר על כן התרגום המדויק של השלט צ"ל 'מקום הוויתור על השיער האנושי לאליל', כלומר הכניעה לאליל מתבטאת בויתור על השערות.

שלט זה היה שם גם לפני ששים שנה, כשהתגלחת היתה רק פעולת הכנעה ללא שום נתינה, ובשנים האחרונות השלט הוסר.

בהקשר של התגלחת ביאור זה די מדויק ע"י מקורות נוספים:

ד"ר מוהאן: 'אתה מוותר על האגו שלך לאלוהים במובן זה... אם תדברו עם עולי הרגל האלה הם יגידו כל מה שהם יגידו, אבל מה שהם מתכוונים זה שהם מוותרים על החזקת הדבר היקר שלהם, והאלים מקבלים את הויתור שלהם, כלומר האלים מסכימים ושמים בזה'.

הגר צדק ל': 'כולם יודעים שהמטרה בתגלחת היא ההקרבה העצמית והויתור על האגו'.

Tirumala the panorama of seven hills: (יצא לאור מטעם הנהלת ה-ttd בשנת 1999, עמ' 5) התגלחת מוגדרת: 'מנהג זה יתכן שהונהג כדי להדגיש את החשיבות של ענוה, וגם לוותר על מה שדרך האדם להחשיב ביותר'.

אחד האתרים: התגלחת היא סימן לויתור האגו של האדם עבור האליל, ובמקור באנגלית השתמשו במילה 'סורנדר' [surrender of a person's ego to god].

פרופסור אלן בריל: משמעות המילה 'סורנדר' בשפתם איננה במשמעות של 'סקריפייס' [הקרבה], אלא רק במשמעות של לתת את עצמך, ומשמעות הלשון היא כמו שאומרים שהם רוצים להיות 'עובדי השם'.

תפילות בעת התגלחת

אמיר דרומי העיד שכשמונים אחוז מהמתגלחים מתפללים בעת התגלחת, אך בהזדמנויות אחרות סתר את עצמו, וטען 'שאינן אומרים שם האליל בשעת התגלחת', והמציאות הברורה כיום היא שכמעט ואין מי שמתפלל שם

הגר צדק ל': אין שום תפילה הנאמרת ע"י הספרים.

גרשון וועסט: אפשר לשמוע אנשים אומרים את השם הטמא בכל הר טירומאלא בכל אורך דרכם, וזה להם כמו מנטרה, ואינו 'תפילה' וכדומה. לעומת זאת בבנין התגלחת דוקא לא שומעים אנשים אומרים את זה בכלל... כמה מהם משוורים במשך הליכתם בהתלהבות 'מאנטרות' שונות, וגם מצפצפים מזמן לזמן את השם 'גובינ...'. כששאלתי אחד מהמגלחים האם

המגלחים מתפללים או מזכירים את שם האליל, השיב לי שלפני שמתחילים לגלח אומרים שם האליל 'גובינ...'. [ובאמת את 'שם' זה הם מצפצפים הרבה בכל דרך הילוך על ההר]. והנה אני בעצמי **עמדתי למשך זמן מרובה בבנין התגלחת ולא שמעתי או ראיתי שאומרים כן**, אבל אולי היתה כוונתו שאומרים כן בכל יום בתחלת המשמרת שלהם, ולא לפני כל גילוח [ואמנם אצל גילוח הילדים הנקרא מונדאן כן שמעתי איך שהורי הילד שרו גובינ...]. גם **שאלתי כמה מגלחים האם מכוונים משהו בשעת הגילוח, והם הסתכלו עלי בנימה של תימה, והיה ניכר שבכלל לא הבינו על מה אני מדבר**.

דוקטור מוהאן: ש: האם הם אומרים תפילות? ת: לא... חיתוך השיער אינו כרוך בתפילות או טקסים, זה רק "לחתוך".

ר' צבי ויסמן: אינני זוכר שאמרו שם איזו תפילה, אף שאם תשאל את הספרים האם אתה אמור להתפלל - הם עשויים לומר שאכן הם צריכים לומר תפילה אבל זה רק בגלל שהם עשויים לחשוב מה אתה אמור לחשוב שהם חושבים; גובינ... הוא לא הכינוי של בלאג'... [כלומר לא של האליל של טירופאטי] אלא של כח הכוחות העליון, וזו קריאה מעין נ נח...

הגר צדק ל': אחיו התגלח בחדרו באחד מבתי מלון בלי שום תפילות או כל טקס אחר, וכן ללא חליצת נעליו.

אמיר דרומי: עדויותיו סותרות מהקצה לקצה: (בדו"ח) אין משמיעים זמירות בעת או לפני גזירת השיער. תפילה, או תפילות, לא נאמרות או מזומרות תוך כדי, לפני או אחרי גזירת השיער; (בפני ביה"ד של הגרנ"ק) בערך 40% מהמסתפרים משננים בפיהם את שם הע"ז, ועוד בערך 40% אמרו שהם חושבים על שמו בעת התגלחת, והנותרים התגלחו בסתם. (תשע"ח) הכומר הראשי [שאיש לא יודע מי הוא היה באמת] אמר לאמיר דרומי שכולם אומרים שם האליל בשעת הגילוח, וכשנשאל "כולם?" ענה, מה לעשות, לא לכולם יש "מסורת" טובה, אבל כך ראוי לעשות; בתשע"ח אמר שכל הסוגדים, ברגע שיורדים לפני הספר מיד משננים את שם האליל, והספרים אומרים תפילה זו בתחילת כל משמרת, ושיש הרבה הסרטות; בתשפ"א שאלנוהו האם ראה שהמתגלחים מזכירים את שם האליל בשעת התגלחת, והשיב שבתשס"ד לא

ראה, אבל בתשע"ח העיד שראה שהפה זו ושהם קצת מתנדנדים, אך ראה זאת רק אצל 4-8 המתגלחים שהיו לידו, אבל לא עשה על זה מחקר.

הרב דונר: לא ראה בעצמו שהמתגלחים אומרים את שם האליל, אך כך אמרו לו [והוסיף עוד שהם גם יושבים בצורה מסויימת, והספר אומר להם להניח את היד על הלב, וזו עבודה גדולה ולא סתם ישיבה; אמיר דרומי לא הסכים עם זה, אלא שהישיבה היא רגילה, וכך מוכח בהסרטות שאין אופן מיוחד לישיבה].

הרב אשר וייס: אין פלא כלל שמתפללים בשעת גזיזת השערות, כיון שענין התספורת לשטותם הוא ויתור על יופי חיצוני ופרישה מן הטומאה והכנעת היצר, ותמורת הקרבה זו מבקשים הם מן האלילים טובה ושפע.

ההונדי

אמיר דרומי הניח שה'הונדי' שבו מניחים את השערות הוא בעל כוחות הטומאה כמו ההונדי המיועד לנדבות היקרות שחקוקה עליו אלילת העושר, וממילא הסיק שהוא ע"ז ממש, והבין שההונדי הוא כלי הגשה לאליל, וחייבים להכניס את השיער להונדי, היות והקרבת השערות בפועל היא ע"י ההכנסה להונדי; אך אין הדבר כן והונדי השערות אינו יותר ממזיכל אכסון, ובמקדש השני בגודלו אחרי טירופאטי אין בכלל הונדי, אלא השיער נאסף לפינה בצד.

יש להעיר שבהקלטה של ר' אמיר שומעים שהוא מתשאל אותם על ההונדי: הם לא שמים את השיער בתוך ההונדי? לכלל היותר, חלק מהשערות הם שמים בתוך ההונדי (שיחה בין אנשים אחרים)... כל אדם לוקח קצת שער ומכניס את זה לתוך ההונדי? כן; כולם? כולם? לא כולם, מישהו שרוצה; מישהו שרוצה? אחרים שמים רק כסף בהונדי ליד הטמפל, שער אדם מישהו ישים ומישהו לא יכניס.

דוקטור מוהאן: מישהו התקשר ושאל אם השיער נכנס לכלי מיוחד במקדש, וד"ר מוהאן אמר "ממש לא, בכלל לא! ואז המתקשר שאל מה עם ההונדי? וד"ר מוהאן אמר "זה מה שאתה מתכוון? ההונדי מיועד לזהב

ולמנחות לאלוהים, ולא עבור השיער. שיער הוא מטונף ואסור במקדש או בהונדי".

ר' צבי ויסמן: בהינדית נקראת 'הונדי' שמשמעותה 'קופסת מתכת' - בין אם משתמשים בה לאכסון צדקה ובין אם משתמשים בה לאכסון אשפה; כשהם היו במרכז שאוספים את השיער, העובדים אספו את השיער המגולח לחביות מתכת שהן בעצם פחי אשפה, והשואל שאל 'מה זה?' והצביע על הקופסא, והנשאל ענה 'זה הונדי', כלומר זו קופסת מתכת, והשואל הרי שמע שיש הונדי בתוך טירופאטי בסמוך לפסל, שזו קופסת מתכת מפוארת מאד שיש עליה את הדמות של אלילת ההון, שמי שמניח את התרומה שלו שם - מקבל ממנה ברכה, ואנשים נכנסים פנימה ומניחים את המתנות שלהם בהונדי הזה, והוא שמע על ההונדי הזה, וכעת הוא חושב שהקופסא שהוא רואה באולם התגלחת היא ההונדי המפורסם ההוא, ולא ידע את ההבדל, ואמר 'הו, זה ההונדי?' והאיש שם אמר 'כן, זה ההונדי', גם בגלל שלא היה לו מושג על מה אמיר דיבר, כי עבורו זו קופסת מתכת, וענה 'כן', כלומר, מה שאתה אומר..., ואמיר הסיק שקופסת המתכת הזו שזורקים בה את השיער - היא קופת הצדקה של התגשמות אלילת העושר שאנשים מפיקים ממנה הרבה ברכה... אם אתה מסיק שפח אשפה הוא אליל - משהו שגוי בתהליך הבירור שלך.

גרשון וועסט: כלי ה'הונדי' המונח בבנין התגלחת [בכל קומה יש 'הונדי' אחד], מיוחד אך ורק לשערות [יש שילוט על הכלי שלא להניח בתוכו שום דבר מלבד שערות], ובמשך היום מסתובבים פועלים לאורך ורוחב האולם, ואוספים את כל השערות המגולחות ומניחין אותן בתוך ההונדי, ובסוף היום מוציאים משם את השערות לתוך שקים גדולים, ומשם הן נלקחות לתהליך של ניקוי וסידור לצורך מכירה. וממילא ממה שכלי זה נקרא 'הונדי', עדיין אין הכרח שמייחסים אליו שום כח של טומאה, ויתכן שהוא כלי בעלמא עבור איסוף השערות.

תמונות האליל

הרב דונר ואמיר דרומי העידו שהיה אליל בקומה הראשונה של בית התגלחת; היום בודאי אין שם שום פסל, אלא בחלק מאולמות התגלחת

יש תמונות שככל הידוע לנו אינן נעבדות [עכ"פ אין הדרך לעבדן, ואולי יש יחידים העושים כך מזדעת עצמם], ואף שבאחד האולמות התמונות נמצאות בתוך חדרון שנראה מכובד יותר - ובאופן עקרוני איש לא מייחס להן אלילות, ולא מתנהג כלפיהן כפי שמתייחס לפסלים הנעבדים הנמצאים בכמה מקומות, ובודאי שאיש לא מגלח את תמונות אלו.

הרב דונר: בקומה א' יש אליל [כוונתו לחדרון המיוחד], בשאר הקומות אין אליל, אפשר להסתפר גם בחדרים אחרים שאין בהם אליל אך בחלקם יש תמונת אליל על הקיר.

אמיר דרומי: (כתב ביומנו) מעל גומחה זו נמצאים פסלים של אל בצורת חזיר-בר מגולף באבן. האנשים לאחר ששערום גולח אינם קדים או מתפללים לפני דמויות אלו.

ר' צבי ויסמן: הפסלים מקבלים את ה'קדושה' רק לאחר טקס 'החייאה', ורבים מהפסלים הם דקורטיביים, ולעתים מכבדים אותם בפרחים; הפסל שמעל כניסת בית התגלחת הוא של וישנ. ולא של בלאג', כלומר לא של האליל המקומי [אמנם בלאג' הוא גלגול של וישנ], והוא פסל העשוי לנוי בלבד. תמונה שלא עברה טקס זה איננה נעבדת, ואיש לא עושה אופרינג לתמונות, אלא היחס המכבד אליהן הוא רק כפעולת מסירות ומדת חסידות, אך לא כ'עבודה', וממילא מי שיש לו תמונת בלאג'.. לא באמת עובד את האליל אלא רק מראה את המסירות שלו אליו, ומכבדו בפרחים וכדו'; מה שהראו תמונות של חגיגה בפני תמונה בעת חנוכת הבית, עם פרחים ואורות - הוא יתכן, אך לא כעבודה רשמית של המקדש אלא רק כדי להכיר בריבונות של האליל בלאג'.. על המקום; אין שם מקום ללא תמונה של בלאג'.. [וממילא אין ראייה ל'קדושת' בית התגלחת ממה שיש תמונות שלו שם], והוא כמו שבכל מקום במרוקו יש תמונות של מלך מרוקו כי הוא המלך; בלאג' הוא השולט בכל טירופאטי, והוא גם הנשיא של האוניברסיטה, וממילא גם תגלחת בבית המלון היא תחת שליטתו של בלאג'... החדרון המיוחד שנמצא בקומה הראשונה של בית התגלחת הוא בסך הכל מקום התפילה [שטיבל'] של המגלחים, ששם מקום עבודתם וזקוקים למקום תפילה, וכלל איננו קשור לעצם התגלחת [כמו שביכ"נ שבתוך בית חולים איננו קשור בדווקא לחולים (י.ש.)].

גרשון וועסט: בקומה התחתונה אין שום צורות או פסלים על הכתלים סביב סביב, אבל באמצע האולם אצל כותל המזרחי יש כמין חדר או היכל קטן בנוי בתוך האולם הגדול ופתוח אל האולם, ובתוך חדר זה תלויה תמונה גדולה מהאליל, וחדרון זה פתוח תמיד אל אולם התגלחת. כיון שתמונת האליל נמצאת בתוך החדר **[יותר לאחור]** והחדר בולט לתוך האולם כנ"ל - נמצא שתמונת האליל אינה נראית אלא למי שעומד כנגד הדלתות הפתוחות, או קצת לצדדים למי שעומד באמצע האולם, אבל רוב רובם של המתגלחים, היושבים אצל הכתלים לשני צדדי ההיכל - אינם רואים את תמונת האליל בשעת התגלחת. בקומה השניה אין שום תמונה או צורה, אבל הקומה השניה היא באמת רק גלריה הפתוחה לגמרי לקומה הראשונה, אבל המתגלחים היושבים בכל רחבי הקומה כלל לא יכולים לראות את אותו החדר. הקומה השלישית היא קומה בפני עצמה שאינה פתוחה לקומות שלמטה, ושם יש תמונה גדולה של האליל תלויה על הכותל באמצע, ונראית לרוב המתגלחים. גם כשהייתי בבנייני תגלחת אחרים בטירומאלה ראיתי תמונות תלויות על הכותל. עלי להעיר, שעצם תליית תמונה באיזה מקום עדיין אינה הוכחה שהבית נחשב כבית עבודה זרה, כי בהודו **[בפרט בדרום הודו]** בכל בית, חנות, משרד, ורכב יש תמונה של האליל, ואדרבה, אם לא היו תמונות בבית הגילוח היה זה דבר חידוש עצום, וראיתי זאת ביתר שאת בביקור השני שהלכתי מחנות לחנות וממשרד למשרד ולא מצאתי שום מקום שלא יהיו בהם תמונות של האליל; בפועל אין האנשים עובדים לתמונות ואפילו לא לתמונה שבחדרון שבבניין התגלחת, ולא מתייחסים לתמונה זו באופן של חשיבות כלל, וכן בשעת הגילוח **(או לפניו ולאחריה)** אינם מראים כלל שעושים זאת לכבוד או עבור התמונות הללו **[ראיתי הבדל בין תמונות הללו לפסלים, כי לפסלים שבהר טירומאלה - כל אחד מתייחס בכבוד והערצה, ובכל פעם שעוברים אצלם עוצרים לרגע ומשתחווים ונוהגים בהם כבוד, משא"כ כלפי התמונות הללו; ובכל מקום בטירומאלה שקיימות עבודות מיוחדות לאליל - נמצא שם פסל דוקא ולא תמונה]** (כגון בחצר הטעמפל ישנו פסל, ויושבים שם בכל שעות היממה ושרים לפניו), וכל שכן שבתוך בתי הע"ז יש דוקא פסל, משא"כ בבנייני הגילוח ישנן רק תמונות של האליל ולא פסלים].

פרופסור אלן ברייל: תמונות האליל הן בכל מקום, ואפשר להגדיר אותן כתמונות נוי, כמו התמונות של יש"ו שעל כל בנין באירופה, וגם התמונות באולמות התגלחת הן לחלוטין סתם תמונות - וזה חלק מהתרבות שלהם. כדי להחשב כמשהו 'ממשי' הן צריכות לעבור טקס 'החייאה' - שבו מגדירים שאת זה עובדים, ולא עובדים סתם פסל שעל הקיר, אלא רק לאחר ה'החייאה', ואף לאחר ההחייאה עדיין לא אמורים לעבוד סתם תמונה על הכותל, אלא צריכים לסדר את התמונה באופן מסויים כדי לעבוד אותה. מי שאין לו כסף לפסל ובכ"ז מעוניין לעשות את תפילת הבוקר שלו מול 'שריין' [משהו המיוחד לאליל] - יקח תמונה, ויארגן אותה באופן מסויים עם איזה כיסוי, וזה יהיה טוב בדיעבד. העשירים יותר מתגלחים בבונגלו - ושם לא מקפידים על תמונות האליל.

הגר צדק ל': בקשר למה שצינו שיש לפעמים תמונות במקומות התגלחת, אין לזה שום משמעות, כיון שבהודו אינם עובדים לעולם לתמונות. אלא שזה נחשב אצלם לענין אומנותי. ואדרבה, כמעט כל הציורים הקיימים במדינה הם ציורים של פסלים ואלילים וכדומה, ועושים כן כיצירה ואומנות.

המגלחים

אמיר דרומי הבין שהמגלחים במעמד מסויים של כמרים, אך אין הדבר כן, אלא הם ממעמד חברתי נמוך, ונחשבים כטמאים בשל עיסוקם בשערות, ועסקם עם השיער הוא מאד בזוי ומשוקץ אצל ההודים, ואין לתפקיד הספרים שום קשר לענין של עבודת האליל, ובודאי שלא היו מוסרים עבודה חשובה בידיהם. הרב דונר ייחס למגלחים כוונות 'עבודה' של 'שחיטת השיער' אך המציאות שהם פועלים מקצועיים, שכוונתם לרווח הכספי, ויש מקומות ששולחים להתגלח אצל הספר המקומי הנוצרי

דוקטור מוהאן: ש: והאם השיער נחתך על ידי הכומר או על ידי הספר? ת: לא, ע"י הספר.

ר' צבי ויסמן: הספרים הם קבוצת אנשים שעבדו בתחילה כספרים ומאוגדים בארגון עבודה, והם בעקרון פועלים שעושים את מלאכתם, ואין

שאלה לגביהם כי הם רק עושים את מלאכתם; המגלחים לא מלומדים, אלא רק יודעים לגלח.

פרופסור יעקב: המספרות הענקיות האלו נמצאות בשוק ולא במקדש, ומנוהלות על ידי ספרים ולא על ידי כמרים.

פרופסור אלן בריל: המגלחים מגלחים בד"כ מהסיבה שאבא שלהם גילח, וכן סבא שלהם; אין להחשיבים 'קדושים' יותר ממה ש'חברא קדישא' נחשבת קדושה אף שמתעסקת בטומאה; אף שסביר שאם תשאל את הספר הוא יאמר שהוא עושה משהו קדוש [וגם המנקות תאמרנה אותו דבר], אך הוא לא יתייחס לזה כ'עבודה' כי הרי זו לא 'עבודה'.

מר רמסוומי: השיער עצמו מגולח ע"י ספרים מקצועיים, הם גובים כסף עבור השירות שלהם, והם לא נתפסים כקשורים לטקס ולמקדש כמו שנחשב הכומר, וכל שמעניין אותם הוא לעשות את עבודתם, ולקבל את שכרם.

הגר צדק ל': רוב האנשים הבאים להתגלח הם מהכת במעמד הג' שהם מהמעמד האמצעי בהיררכיה של הכתות, והספרים הם מתת-כת הנמוך שבכת זו. אמנם למרות שבאמת אינם מכת האסורים במגע, בכל זאת, בגלל העובדה שהם מגלחים אנשים אחרים וכל הזמן מתעסקים בדברים הטמאים, מתייחסים אליהם כמו שמתייחסים לכת התחתונה של האסורים במגע, ואם נוגעים בהם רוחצים כל גופם, וכמו"כ אף אחד לא יקח אוכל מהם [כנהוג כלפי מעמד נמוך יותר משל מי שאוכל].

הרב יעקב שפירא: בהרבה מקומות הם מתגלחים אצל ספרים רגילים שאינם בני דתם כלל, ולדוגמא בעיר פיטסבורג נמצא טעמפל גדול של ההינדואים אשר הוא תחת חסותו של ה-ttd, וכל הכמרים ששם באים מטירופאטי [באופן שאין לטעות שהוא טעמפל 'רפורמי' כמו שבדו האסורים, וגם אין להם שום מעצור מלקבוע מגלחים מבני דתם לעשות הגילוח, וכן לשים שם תמונות מהאליל], והם שולחים את האנשים לעשות את התגלחת אצל הספר הרגיל שאינו שייך לדתם כלל, ואף אין שם תמונת האליל או הונדי.

גרשון וועסט: העם ההודי מחולק בעיקר לחמש כיתות... הכת היותר חשובה ונעלה מחמש כיתות אלו, היא כת 'בראהמין', שמהם באים הכמרים העובדים במקדשים שמגישים המאכלים אל האליל וכדו'... לעומתם,

המגלחים הם באמת אנשים פשוטים וגרועים ולא כמרים, וכולם באים מכת אחרת הנקראת 'נאאי', והיא תת מהכת הרביעית. יש מהמגלחים שטוענים שמקור מוצאם הוא באמת מכת הבראהמין העליונה, ולכן הם קוראים לעצמם Nai-Brahmin, וכששאלתי שני מגלחים אם הם 'ברהמין פריסטס' השיבו שהם רק עובדי המקדש, רק הינדוס, פשוט ככה, ברהמין שני, נאאי ברהמין - זו מדריגה שניה של בראהמין. הם הספרים הרגילים שברחבי הודו, ואינם ספרים מיוחדים למקדש כלל, ומקבלים תשלום מלא מהטעמפל, ובפירוש **שמעתי מכמה מהם שאם ישלמו להם יותר במקום אחר אזי בודאי שיעדיפו לגלח שם מאשר לטמפל**, ועסק הגילוח הוא עסק מאד בזוי ומאוס אצל ההינדואים מצד דרכם וחוק דתם. בדרך כלל הספרים אינם יודעים לקרות ולכתוב, ושכלם מועט ומוגבל למאד, וכמעט בלתי אפשרי היה לי ליצור עמהם איזו שיחה בעלת משמעות מה דעתם על הגילוח, וכאשר שאלתי אותם אם יש להם כוונה בשעת הגילוח הם הסתכלו עלי כאילו נפלתי מהלבנה, וכלל לא הבינו למה אני מתכוון, ואחד מהם השיב שהוא מכון שלא לחתוך בבשר המתגלח. ב'הגדת העדות' שנתפרסמה בשמי נכתב שהם מחזיקים עצמם ככמרים - אבל כאשר שומעים היטב את כל השיחה נראה בבירור שאין זה נכון, שכדי להיות כומר אכן צריכים להיות מכת בראהמין, אבל לא כל אנשי הכת הם כמרים, ו'נאאי בראהמין' אין הכוונה לכמרים, וממילא מזה אין משמעות כלל שהם כמרים. באותה שיחה שומעים להדיא איך המגלחים אומרים ש'אינם' כמרים, כי כששאלתי אותם אם הם כמרים, ענו בהדיא שאינם כמרים כלל, אלא הם עובדי המקדש בעלמא. שמעתי מכמה כמרים שאין הכמרים עוסקים בגילוח כלל, אדרבה הם נטמאים כאשר נוגעים בשערות - וצריכים לרחוץ עצמם, ועבודת התגלחת היא מיוחדת רק לכת נאי בראהמין - שהם מהנמוכים שבכתות ההודיות.

RRT Research Responce India: קאסטת ה'נאי' באופן מסורתית עובדת כספרים, העוסקים בזה מוגדרים כמזהמים בהיררכיה של הקאסטות, קבוצה מתוכם רצתה להחליף מהתדמית הזו ע"י הצגתם כעובדי מכוני יופי גבריים, והם שנאו את השיוך לכת ה'נאי' כי הם רואים בזה מושא להעלבה... הספר מדורג נמוך במעמדות החברתיים... חש כשקוראים לו 'נאי' סטירה

בפנים, והוא חש שתואר זה בא להפחית את המעמד שלו וכבוד המקצוע שלו, ואגב זה את הכבוד שלו.

הרב דונר: כל המגלחים מהמאמינים באליל, הם לא סתם ספרים מהרחוב, ולא היו נותנים לזר לגלח; המגלחים לא חושבים על שם האליל בשעת התגלחת; כששאל מגלח מה הוא מתכוון בשעת הגילוח, השיב שהוא שכיר שמקבל תשלום; אצל הגר"ש הוסיף שאמרו לו שנהנים מכך שעובדים במקום הזה, ואצל אסיפת הרבנים בניו יורק הוסיף שגם אמרו לו שידעו למה המתגלחים באים ומסדרים איך שישבו.

אמיר דרומי: המגלחים סוג של כמרים, ואפילו עובדי הנקיון הם סוג של כמרים, וכך שמע מהכומר הראשי שלהם.

חליצת הנעלים

אמיר דרומי הסיק שבית התגלחת הוא מקום קדוש מכך שחולצים הנעלים לפני הכניסה אליו; אמנם, אף שחליצת הנעלים מעידה על 'קדושת' המקום באיסלם, אך אצל ההינדים חולצים הנעלים לפני כניסה למקום מכובד, ללא שום קשר ל'קדושה', כגון משרדים, בתי מלון, ואף בבתים פרטיים לעתים חולצים הנעלים מפני הנקיות

גרשון וועסט: לכאורה היה נראה שיש להם איזה הרגש של 'קדושה' מסוימת גם כלפי בנין התגלחת, שכן כל האנשים מסירים את מנעליהם קודם כניסתם לבנין, והולכים שם יחפים, ושני פעמים כשבאתי אל הבנין [עם מלווים אחרים] אמרו לי המלווים שלי שאני צריך לחלוץ מנעליי טרם כניסתי אל הבנין. אבל האמת היא שהסרת המנעלים אינו מקושר בדוקא למקום מקודש, כי גם כשעליתי לביתו של הכומר הגדול אמרו לי קודם שנכנסתי שאני צריך לחלוץ הנעלים, ובאמת אפילו בסתם מקומות בהודו [בפרט בדרום הודו] כגון משרדים וכדו' אינם מניחים לאנשים לילך בנעליים, וכן כשהלכתי להחליף מעות בצ'ינג' היה שם שלט שצריך להוריד הנעלים לפני הכניסה, וכן בבית המלון שלי היו פועלים הולכים יחפים, וכנראה שזה מחמת הטינוף שעל הנעליים. עוד יש להדגיש שגם בבנין התגלחת ראיתי כמה אנשים הולכים בסנדלים, אבל

בבית הע"ז אסור ללכת בסנדלים בדיוק כמו שאסור ללכת בנעליים, ובכלליות אין מתנהגים בבנין התגלחת כמו בבית ע"ז בכבוד ובמורא.

הגר צדק ל': אחי התגלח בחדרו באחד מבתי מלון ללא חליצת נעליו.

בגדים מיוחדים

גם באופן ההתלבשות ניכר הבדל בין בית התגלחת ובין עבודותיהם, ששבית התגלחת מצוי שלבושים באופן מזולזל ביותר

גרשון וועסט: כדי ליכנס לדארשאן, הנחיות המקדש שיש ללבוש בגד מיוחד לכבוד האליל, ואסור להכנס בבגד מזולזל, כגון שמלות קצרות, ג'נס, מכנסים קצרות, טי-שירטס וחולצות ללא שרוולים, **משא"כ בבנין התגלחת אנשים יושבים כמעט ערומים.**

אף שמצויים כמרים שעובדים ללא חולצה כלל וכלל, אך עכ"פ המכנסים שהם כן לובשים הם לבוש מכובד ואף מפואר, משא"כ בבנין התגלחת הלבוש לעתים מינימלי ומזולזל ביותר.

צורת הישיבה

הרב דונר הבין שצורת הישיבה בעת התגלחת היא מיוחדת, והסיק מכאן שהתגלחת היא 'מעשה עבודה', אך המציאות היא שיושבים ישיבה רגילה לחלוטין, כפי צורך התגלחת

הרב דונר: להבנת הרב דונר בעת התגלחת הם יושבים בצורה מסויימת, והספר אומר להם להניח את היד על הלב, וזו עבודה גדולה ולא סתם ישיבה.

אמיר דרומי: לא הסכים עם זה, אלא שהישיבה היא רגילה - לא עם ידים על הלב ולא בכפיפה.

הגר צדק ל': מסתבר שהישיבה לצורת ישיבה זו רק בגלל מנהג אבותיהם שבידיהם. ואם מעוניינים בכל זאת בהסבר, הרי ככל הנראה שזה בגלל שבצורת ישיבה זו יפלו הכי פחות שערות על גופם בשעת הגילוח; אחיו

התגלח בחדרו באחד מבתי מלון. הזמין ספר לחדר שלו, ישב על כסא ושם גילחו אותו בלי שום צורת ישיבה מיוחדת.

בירור המציאות המקיף שהוצג כאן משמיט את הבסיס שגרם לרבנים לאסור את השערות, שהרי הוברר שבית התגלחת איננו בית ע"ז, והתגלחת איננה עבודת האליל, ולכן לשיער אין דין תקרובת ע"ז, ולא נאסר בהנאה, הארכנו בספר 'הכצעקתה'.

הפגמים בעדויות השליחים הראשונים

פסקו של הגר"נ קרליץ בתשס"ד לאסור השערות התבסס על העובדות שהעיד אמיר דרומי, ופסק הגרי"ש התבסס על עדות הרב דונר, ובשתי העדויות יש פגמים גדולים:

הפגמים בעדותו של אמיר דרומי

כשמשווים את עדותו של אמיר דרומי ליומנו שנכתב בטירופאטי, ולעדויותיו בשנים תשע"ה ותשפ"א מתגלות סתירות, וחוסר הבנה במציאות, וקשה ביותר לסמוך על בירור כזה:

בתחילה יש לדעת שר' אמיר שאל את ההודים שאלות ישירות, וכמעט הוליך אותם לתשובות שהוא חפץ לשמוע, וכפי תרבותם - אין סיכוי שישמע תשובות אמינות.

העיד בתשס"ד שהם תורמים כדי לסייע לאליל לשלם את חובותיו, כעת בתשפ"א לא זכר אגדה זו כלל, אלא רק את אגדת הקרחת, ולכן היה פשוט לו שהנתינה היא של השיער הגשמי, משא"כ לפי האגדה ששמע בתשס"ד העיקר היא נתינת שווי השיער; לגבי אגדת הקרחת - בתשע"ח הגדיר אותה כאלילה, אך בתשפ"א טען שאיננה אלילה; הוא שמע מהם רק את תחילת סיפור האגדה, ולא בירר הלאה איך הסיפור מתקשר בדיוק עם מנהג הגילוח והמציא נוסח חדש לאגדה זו שנותנים לו את השיער כדי למלא את הקרחת שלו, שמאז שהם ראו כמה האליל מחשיב את מעשיה של נאלה דיזי, גם הם רוצים לעשות כמעשיה ולתת לאליל עוד ועוד שיער למלא לו את הקרחת [שאף פעם לא מתמלאת...] - ולכן היה פשוט לו שהאליל מעוניין בגוף השיער, בניגוד לנוסח שההינדים מכירים שעיקר הנתינה היא למלא את חובת הכרת הטוב לנסיכה שנתנה לאליל שיער, ובניגוד לטעם ההכנעה שרוב רובם של ההינדים מכירים והוא עצמו העיד שחלקם אמרו שהטעם הוא טהרה או הכנעה, אבל הוא הסיק שעיקרה של התגלחת זה

בגלל האגדה [בתשע"ח אמר שזו התורה שלהם, אין להם תורה אחרת...] והטעמים האחרים הם רק טעמים נלווים שבנוסף הם זוכים גם למעלות אלו, ולסיכום - רמת הבירור שלו בזה נמוכה.

עדותו בתשס"ד שהשיער נחשב כקרבת התבסס על מה שכולם הזכירו את המינוחים 'סאקריפייס' [הקרבה] ו'אופרינג' [מנחה] ולא הזכירו 'טריבייט' [נתינה כספית], וכך גם אמר בתשע"ח שהאליל מאד אוהב את השיער ורוצה את השיער של כל אחד שמביא לו, אמנם, הוא עצמו כתב ביומנו בתשס"ד בשם כמה הודים שהסרת השיער מיועדת להנמיך ולהשפיל את האדם ללא פעולות של עבודה - ואת הפעולות של עבודת האליל מבצעים רק לאחר גזירת השיער, ושהסיבה האמיתי לגזירת השיער היא כי השיער נחשב מכשול בפני הנפש המונע ממנה מלעלות לרמה גבוהה יותר, ושכמה אנשים התבטאו ש'מוותרים' [give up] על השיער למען האליל, ובסיכום הדו"ח כתב שהם מוותרים/מכניעים [surrendering] את שערם לאליל בתור 'הקרבה וביטול העצמיות' [self sacrifice], ואצל הגרנ"ק העיד שהשיער הוא אחד מהדברים הניתנים לאליל כדי לשלם את חובותיו, ויש בו גם פן מיוחד של התבטלות, ושיש הרואים את ההתבטלות כלפי הפסל בעצם הנכונות להתגלח ולוותר על השיער שמאד נחשב להם. כעת בתשפ"א אמר שיש שאמרו שזו היטהרות, וגם אמרו שזו הורדת הגאווה והיופי כדי להיכנס למקדש עניו ומושפל, אבל חידש שהם טעמים שונים של אותו מהלך, והוסיף שבעצם לא שאל רבים, וגם בתשע"ח אמר שיש שאמרו שזה בשביל הכנעה והקרבה עצמית; **הוא לא הבין את הביטויים 'סאקריפייס' 'אופרינג' ו'נתינה'** ששמע כמעט מכולם, שהוא הבין שהם מתכוונים ל'קרבת' ו'מנחה' כפי המקובל בתרבות המערב שמקריבים דברים מן החי, ואילו הם התכוונו בסך הכל לויתור על היופי - המביע כניעה וניווול, ולא לנתינה פיזית, ולנתינת השווי, בהתאם לתרבותם שאין בה קרבת מן החי אלא מן הצומח כפרחים פירות ובשמים, ואדרבה, מותרות האדם טמאים ומשוקצים.

מה שאמר שמבחינתם לאליל הם מסייעים לו לפרוע את חובותיו, והתרומות שנותנים לאליל משמשות את צרכי הפסל ומה שסביבו ~ אכן, אך אלו שכך חושבים הרי בעצם רק נותנים את נתינת שווי השיער, ובזה סבר הגר"ש שנתניה שמטרתה רק נתינת השווי אינה אוסרת.

מה שהעיד שמחוץ לבנין התגלחת יש פסל, ושלט שכאן 'מקום למסירה תוך כדי הכנעה של שיער אדם לאליל' ~ שאלנוהו בתשפ"א האם הפסל הזה נעבד, ואמר שלא ראה התייחסות מסויימת אליו, ודלא כשאר הפסלים שקדים כשעוברים לידם, ואכן הם פסלי נוי בלבד המצויים שם. שאלנוהו האם באולם התגלחת יש פסלים או תמונות, והשיב שבתשס"ד היה פסל גדול באמצע אולם התגלחת אך בתשע"ח היו רק תמונות ~ אמנם, בדו"ח שכתב בתשס"ד כתב במפורש שאין שום פסלים בפנים. שאלנוהו האם התמונות שבחדר התגלחת הן נעבדות, והשיב שלא משתחיים להן ועוברים לידן בלא שימת לב, ושההתייחסות שם היא רק למעשה התגלחת, והוסיף שרובם גם לא מתייחסים בחוץ לתמונות אלו; והוסיף שגם כשעוברים ליד פסל לא תמיד מתייחסים אך בהמשך אמר שבד"כ קדים לפסלים. הוסיף לומר שחושב שאין הבדל בין פסלים לתמונות, כי בבתי שמים קטורת גם לפני תמונה, וקדים לתמונות, אך לא לפני כל פסל ותמונה, וכ"כ בדו"ח שכששאל אחד האם מחשיבים גם התמונות של האליל כאליל שלפניו יש להתפלל - הוא נטל תצלום של פסל האליל וקרב אותו אל כל אחת מעיניו בהערצה, והסבירו לו שיש להעריך אפילו תמונה מפלסטיק כי האל נמצא בכל מקום ~ ונעלם ממנו שהן פסלים והן תמונות הן חסרי משמעות לפי דתם עד שיעשו להם 'טקס החיאה', ומ"מ בטירומאלה כל העבודות הן רק לפסלים ולא לתמונות, ובכל המקומות המיוחדים ל'עבודה' תמיד יש רק פסלים ולא תמונות, וגם הוא הסכים שזה שיש תמונות באולם התגלחת לא מוכיח כלום - ודלא כפי שהאוסרים מוכיחים שהתגלחת היא בפני האליל מכך שיש תמונות באולם התגלחת. בתשפ"א שאלנוהו האם ידוע לו אם כוונתם בתגלחת עבור התמונות התלויות באולם התגלחת, או עבור הפסל שבחזית הבנין, או עבור

הפסל הגדול שבמקדש, או עבור האל הגדול המופשט [הדמיוני] שהם מאמינים שהוא מציאות והוא מנהיג את העולם ושוכן בכל מקום [וכל התמונות עם הצורות השונות והרבות רק מזכירות לאדם את האל הגדול הרוחני]? והשיב שבד"כ עובדים עבור האליל הרוחני המופשט, שהכח שלו שורה בפסלים ובתמונות, ויש הרבה דרגות בפסלים, אך בתגלחת הם לא עובדים לתמונות, אלא לכח הרוחני שהוא שורה בכל תמונה, וכך גם אמר שכומר מאוד בכיר אמר לו שגם הם מאמינים באל אחד [וכך אמר כומר מלונדון לרב דונר שהם עובדים את האל היחיד העליון]; הוסיף דרומי שהוא מסכים שמקריבים לדמיון ולא לפסל או לתמונה מסויימת, ולא מעורב בזה שום דבר גשמי [יש להעיר שאף שכשמקריבים בפועל לפסל יש מה לדון - אבל באולם התגלחת אין אפילו את זה].

ביאר שחליצת הנעלים מורה שמקום התגלחת הוא קדוש, והסביר מדוע גם חולצים נעלים לפני כניסה לבתים בכך שיש בבית צלמי ע"ז ~ אמנם, הוברר לנו שאף שאצל המוסלמים חליצת הנעלים מעידה על מקום תפילה, אבל אצל ההינדים זו רק פעולה המביעה כבוד, ואינה מעידה כלל על 'קדושת' בית התגלחת.

אמר בביה"ד שיש בבית התגלחת אוירה של התרגשות, אבל לא תחושה כמו בבית הע"ז הראשי ~ בדו"ח כתב שלא ראה שם התרגשות מסויימת, ובתשע"ח טען שהמקום מקודש, ותמך את מסקנתו במה שקדים בכניסה, ולא מצלמים, ובעת התגלחת משפילים ראש. בתשפ"א שאלנוהו איך האוירה והרצינות באולם התגלחת, והאם היא דומה לאוירה ולרצינות בעבודת הקוקוס, והסביר שבהודו משקיעים הרבה בשיער, והורדתו היא מהלך קשה, והתגלחת מביאה אותם להתרגשות גדולה ושמחה עילאית, אך אינם ברמת רצינות כמו בעבודת הקוקוס, ויש שוני ברמת הרצינות בין האנשים, והזקנים יותר ביראה מהצעירים, פעם היו מתגלחים בדממה וכיום ברעש, ומ"מ אין זו אוירה של בית מרחץ, וברגע התגלחת אין צחוקים ~ אמנם, ההסטרות ועדותו של ר' גרשון וועסט מעידים על ההבדל העצום באוירה בין אולם התגלחת ובין מקום שאר העבודות ה'רציניות',

שבהקרבת הקוקוס הם ממש באימה ויראה ופחד ועושים תנועות ונשיקות עם הידיים, ואילו בתגלחת המגלחים מפטפטים וצוחקים וצועקים, ולא עושים שום תנועות ושום תפילות, וכן המתגלחים יכולים לפטפט ולא נראית בהם שום רצינות, וכל האוירה שם היא של תספורת רגילה ולא נראה כלל כ'עבודה' אף שיתכן שהאנשים מרוגשים מההתקרחות. עוד הוכיח את 'קדושת' בית התגלחת מכך שיש דברים שאסור לעשות שם, כגון לצלם ולעשן ~ אינו נכון, אין בעצם איסור לצלם שם, ויש משם הסרטות רבות שמסריטים את עצמם, ומובאות הסרטות גם באתרים שלהם, אלא שלא מרשים לצלם אחרים מפני הפרטיות והבושה; ולעשן אסור לפי החוק במקומות הציבוריים בכל הודו ללא קשר לקדושה, ובכניסה לטירומאלה יש שלט גדול עם כמה אזהרות, ביניהן שאסור לעשן בכל ההר. עוד טען שעמידה בעירום לא נחשבת אצלם כחוסר כבוד, האנשים הכי מקודשים בהודו הולכים כמעט בעירום ~ וי"ל שנכון שגם בשאר עבודות לעתים עובדים ללא חולצה וגופיה, אך שאר הלבוש מכובד, משא"כ באולם התגלחת נראים אנשים כמעט לגמרי ערומים בצורה ממש לא מכובדת.

העיד שבקומה הראשונה של אולם התגלחת יש מקדש קטן עם כמה מן הע"ז שלהם, והוא מיוחד לתפילה והקטרת קטורת ומנחות, בערך שלשה מתוך 200 שמתפללים שם מניחים קטורת אך איש לא מסתפר שם, אם כי אחדים נכנסו לשם, ואחר התגלחת אינם קדים או מתפללים לפני דמויות אלו, וחלק מהספרים שמו תמונת אליל קטנה מעל מקום התספורת שלהם ~ בתשפ"א שאלנוהו האם בחדרון שבקומה הראשונה של אולם התגלחת יש פסלים או תמונות, והאם מקריבים שם לע"ז, והאם המתגלחים מתייחסים או נכנסים לחדרון - והשיב שאינו יודע; המציאות היא שגם אצלם אין חוק שיהיה חדרון כזה, ומבין כל אולמי התגלחת יש חדרון כזה רק באולם אחד, ואיש לא מתייחס לחדרון זה שיש בו כמה תמונות עלובות, ובקושי מישוהו נכנס לשם, ובודאי שלא משתחוה לתמונות אלו, ולא יעלה על דעת איש שמגלח לשם התמונה הנמצאת שם; בבירור

מדויק יותר הוברר לנו שחדרון זה כלל לא קשור לתגלחת, אלא הוא בסך הכל מקום תפילה, 'שטיבל' עבור המגלחים השוהים שעות ארוכות בבית התגלחת, וזקוקים למקום לתפילתם...

☯ העיד שהמתגלחים בבתי המלון מסתפרים דוקא כשיש שם תמונת הפסל ומסביבה מגישים קטורת פרחים וכו', ומניחים גם שם בתוך הונדי, וחולצים נעלים ~ אמנם בכל חדר יש שם תמונות של האליל, ומי אמר תמונות אלו הן מחמת התגלחת.

☯ לגבי הספרים הניח שהם עובדי המערכת, וסתם אדם לא יכול לספר כי הם מקפידים על נהלים, והספרים הם אנשים רגילים במערכת של הע"ז, אך הם אנשים מאמינים, ולא חושב שהם כהני דת, אפילו מדרגה נמוכה, ולא שאל אותם הספרים למה או למי הם מספרים ~ אמנם בדו"ח כתב שהספרים הם סתם עובדי מדינה; ואילו בתשע"ח אמר שהמגלחים הם במעמד מקודש, כי הם שליחי האליל המקודשים לעשות את העבודה הפיזית של הגילוח והקרבת פולחן האליל עבור המתגלחים שנכנסים לעשייה לשם האליל, ומאמינים בקרבן הזה - ולכן יש להם את הייחוס שלהם, ורק הם רשאים לספר או לגלח; כששאלנו בתשפ"א האם המגלחים הם סוג של כומר - השיב שכן ברמה מסויימת, ואף הממונים על הכנסת השיער הגזוז להונדי הם כמרים, ובתשס"ד אמר שאינם כמרים. אף שלא ראה או שמע שהמגלחים מזכירים את שם האליל בשעת התגלחת או לפני כן, אך אחד הספרים אמר שגם המספר אומר את המנטרה בזמן שהוא מגלח - אך האזנה להקלטה מראה ששאל שאלות ישירות ש'הכריחו' את התשובות, ואילו בתשע"ח אמר שלא אומרים כלום אלא רק לפני תחילת המשמרת.

☯ לגבי המתגלחים אמר בביה"ד שבערך 40% מהמסתפרים משננים בפיהם את שם הע"ז, ועוד בערך 40% אמרו שחושבים על שמו בעת התגלחת, והנותרים התגלחו בסתם ~ עם זאת בדו"ח שכתב בתשס"ד כתב שאמרו לו שלפני או בעת גזירת השיער אין משמיעים זמירות או תפילות טכסיות, וגם הספרים לא אומרים תפילה מיוחדת, והוא לא ראה שום תפילה בבנין

התגלחת; ובתשע"ח אמר שכל הסוגדים, ברגע שיורדים לפני הספר מיד משננים את שם האליל, והספרים אומרים תפילה זו בתחילת כל משמרת, ושיש הרבה הסרטות; בתשפ"א שאלנוהו האם ראה שהמתגלחים מזכירים את שם האליל בשעת התגלחת, והשיב שבתשס"ד לא ראה, אבל בתשע"ח העיד ראה שהפה זו ושהם קצת מתנדנדים, אך ראה זאת רק אצל 4-8 המתגלחים שהיו לידו, אבל לא עשה על זה מחקר ~ מלבד שדבריו סותרים את מה שהעיד בפני הגרנ"ק, אך כבר אמר שראה זאת רק אצל בודדים שהיו לידו ולא חקר בזה, וגם אצלם רק ראה שהפה זו, ואילו ר' גרשון היה שם כמה שעות ולא ראה בכלל תפילות, וגם בכל ההסרטות המצויות באינטרנט מצאנו רק איש אחד שאומר את שם האליל בעת התגלחת, וניכר שעושה זאת רק לעיני המצלמה, ויש לנו גם הסרטות שלו שאומר כן גם בשאר ענייניו.

☉ העיד שמעט אנשים מכניסים שערות להונדי של בית הע"ז, ובדו"ח כתב שאמרו לו שיש שעושים כך בתור 'קרנן סמלי' ~ בתשפ"א אמר שלא ידוע לו אם יש שיער המוכנס למקדש, ושגם לא ראה אנשים מכניסים שיער להונדי שבפתח המקדש. מעולם לא העיד שראה כמרים מקטירים שיער, לא אצל הגרנ"ק, לא אצל הגר"מ שטרנבוך, וגם לא כתב כך ביומנו, אבל **בתשפ"א אמר לנו שללא ספק בתשס"ד ראה כמרים מקטירים שיער על אש התמיד** בחצר הגדולה ליד בית התפלה הגדול, ורק הכמרים רשאים לעשות כן, ותהליך זה חזר על עצמו מדי פעם ולא היה זה מקרה בודד, **ושגם אמר את זה לרבנים ולב"ד של הרב קרליץ**, ושזה רשום ביומנים שלו; עוד אמר שבתשע"ח הוא לא בדק את זה כי כבר ראה זאת בתשס"ד ולא נשלח בתשע"ח לשם כך, אמנם אחרים העידו שהגר"מ שטרנבוך כן ביקש ממנו לברר זאת. עוד אמר שלא ראה מישהו שנוטל שיער ומגיש לפני פסל או תמונה, אבל באיזה כפר מצא שקים של שיער נשענים על דמות תמונה של האליל, והניח שאיזה כומר מקומי מספר אותם שם לפני התמונה, ולכן הניחו את השיער ליד תמונת האליל, וגם

שאל ואמרו לו ששם הם מסתפרים ליד התמונה, שהרי לא תראה שק שיער סתם שוכב באיזה מקום.

עוד אמר שההונדי הוא כלי מקודש, ושכח הישועה נמצא תחת ההונדי, והוא הע"ז עצמה, ויש קדושה למה שנכנס לו, ושהשיער חייב לעבור דרכו [אמנם בהקלטה שלו הוא נשמע מתשאל אותם על ההונדי: הם לא שמים את השיער בתוך ההונדי? לכל היותר, חלק מהשערות הם שמים בתוך ההונדי (שיחה בין אנשים אחרים)...; כל אדם לוקח קצת שער ומכניס את זה לתוך ההונדי? כן; כולם? כולם? לא כולם, מישוהו שרוצה, מישוהו שרוצה? אחרים שמים רק כסף בהונדי ליד הטמפל, שער אדם מישוהו ישם ומישוהו לא יכניס]; בתשע"ח שינה את טעמו ואמר שאין אחד שלא אמר שרגע הגילוח הוא זמן נתינת הקרבן לאליל, ושחזרו על כך שוב ושוב, ואין אחד שסתר את זה; בתשפ"א שאלנוהו ואמר שההונדי מאוד מקודש אצלם ושההכנסה להונדי היא בעצם מעשה ההקרבה, והנתינה לא חלה לפני ההכנסה, אך מצדם ברגע התגלחת כבר נתנו לאליל את השיער ועשו את מצוותם, ואינו סותר כי אלו כמה שלבים בהקרבה לאליל ~ אמנם, בזאת התבלבל לחלוטין עם ההונדי המיועד לתרומות היקרות שחקוקה עליו דמות אלת הממון, והם מאמינים שהיא מברכת את התורמים, אך ההונדי של בית התגלחת הוא מיכל נירוסטה המשמש רק כפח אכסון לשערות.

העיד שאינו נכון לומר שבאופן שיטתי הנשים מגדלות שיער כדי לגלחו בבוא היום לאליל, וביאר שיש להם מנהג שלא לספר שיער כלל, אך אצל האליל מותר [כלומר אין זה גידול שיער לכבוד האליל כפי שטענו האוסרים, אלא רק לא לספר חוץ לשם, וזו הסיבה שמצוי שנשים עם שיער ארוך מאוד מגיעות לשם להתגלח].

לא יכול היה להשיב בבירור האם התספורת היא המאפשרת לתת את השיער להונדי, או שיש משמעות לעצם התגלחת, או שההתבטלות היא בעצם הויתור על השיער, או שמוסרים את השיער לפסל, ובעדותו בבי"ד שיער מדעתו שברור שהורדת הנעלים בבית התגלחת והחזרה על שם האליל - מראות שיש חשיבות בעצם התגלחת ~ זו השערה שלו ללא שום

בסיס, ובפרט שהורדת הנעלים רק מציינת כבוד, והחזרה על שם האליל כלל לא קיימת.

🌀 בתשע"ח העיד שיש מקום טבילה להזדכך לקראת המאורע ~ בתשפ"א אמר שאין רחיצה מחוייבת לפני התגלחת [וכך האמת, שאין חובה כזו]. עוד נשאל האם חייבים לרחוץ אחר התגלחת, והשיב שכך המנהג, אך איננו יודע למה [ולא ידע שהרחיצה היא תהליך הטהרות לפני הכניסה לאליל, ובפרט להסרת הטומאה של מי שהסתפר].

🌀 בתשע"ח העיד (בראיון עמו) שיושבים בשפיפות בעת התגלחת ~ אך בתשפ"א אמר שיושבים ישיבה מזרחית בצורה רגילה, ולא בתנועה של השתחויה, ולא עם ידים על הלב, וכך גם רואים בהסרטות.

🌀 בתשפ"א העיד שאף שאינו יודע על איסור לדבר בשעת התגלחת, אבל למעשה המתגלחים והמגלחים לא מדברים ~ אמנם המציאות היא שהמגלחים כן מדברים, וצווחים זה על זה, ועל הצעירים, ומדברים פוליטיקה.

🌀 לא ראה שם שלט שצריך להזכיר את שם האליל [ומשם מה אחד הרבנים הביא זאת כאילו היה עובדה קיימת].

🌀 זכר שכל המגלחים לבושים לבן וחשב שזה סוג של בגדי כמרים ~ לא ידע מה לענות על התמונות של מגלחים ומגלחות הלבושים צבעוני.

🌀 לא ידע ששיער גזוז נחשב טמא אצלם.

🌀 לא ידע האם ניתן להתגלח בבית ולשלוח את השיער ~ באתר שו"ת הינדי מנחים שההוראה למי שלא יכול להגיע להתגלח במקדש - שישלח את השיער הגזוז לטירומאלה.

🌀 יש לציין שאף שהאוסרים אמרו שהוא בקי בשפה ההינדית, אך הוא אמר במפורש שדיבר אתם רק באנגלית, וכך הוא גם בהקלטות שלו.

הפגמים בעדותו של הרב דונר

תחילה יש להדגיש לגבי עצם העדות של הרב דונר - שיש בה כמה

ריעותות, כפי שנתברר

- ❖ הביקור עצמו שממנו למד הגר"א דונר את מסקנותיו היה **ביקור קצר ביותר**, בן שמונה שעות בלבד, ביום ב' כ' אייר תשס"ד, וגם הוא לא הוקדש במלואו לעניין התקרבות, אלא ניסה גם לברר את דרכי המסחר.
- ❖ לגבי דרך בירורו של הגר"א ד, היא **נערכה ע"י מתורגמן כפול** [סה"כ שלש שפות] כיון שהגר"א דונר אינו דובר טמילית, והמתרגם עצמו אמר אח"כ שכשתרגם את המילה מהינדית ל'סאקריפייס' - הוא לא התכוון להקרבה כמו תרגולת [וחבל שלא אמר זאת לרב דונר], וכשדיברו על כך שהם 'נותנים את השיער לאליל' - הרב דונר הבין שכוונתם לנתינה גשמית, בעוד הם התכוונו רק לויתור על היופי.
- ❖ הוא שמע מחלקם שנותנים השיער במקום כסף, כי אין להם כסף, וכאשר העיר לו הגר"ש דלפי"ז אין כאן שום תקרבות [ובלשונו: איזו תקרבות היא זו?] כי מתכוונים רק עבור השוויות של השיער? אז השיב לו הרב דונר שהללו אמרו כן רק מפני שמתיראים שיראו כמשוגעים אם יאמרו ששוחטים השיער בתורת שחיטת קרבן...
- ❖ הגר"א ד לא הכיר את **המנטליות והמנהגים שלהם**, וכפי שהעיד ר' צבי ויסמן שבעקבות חוסר הבנה בסיסי במנטליות ההודים [שכשנשאלים ע"י אנשים הנראים מכובדים משיבים לפי מה שמדמיינים שהוא רוצה לשמוע, ללא שום קשר למציאות] **נעשה הבירור בצורה שגויה** לחלוטין, ולא ניתן לסמוך כלל על התשובות שקבל הגר"א ד.
- ❖ כמו כן **לא נחקרו על ידו הכמרים והנהלת המקדש**, בהנחת יסוד שהם אינם אמינים כי יש להם מטרה ליפות את דתם בעיני זרים [והתעלם מכך שהם כלל לא מסתירים את דרכי ההקרבה שלהם, ורק אל השיער הם פשוט לא מתייחסים כקרבן].
- ❖ הגר"א ד **קבע הרבה נתונים על פי סברא והשערה בלבד** כפי הבנתו, ללא בסיס אמיתי, והדברים התקבלו בשעתו כאילו ראה מציאות זו בעיניו,

אכן לאחר מכן התברר שלא כך היה, שהכמרים מייפים את דתם לומר שהם עובדים לא-ל העליון ולא לסתם פסלים, שהמגלחים מתכוונים באמת ל'עבודת שחיטת השערות' למרות שרק אמרו שכוונתם למשכורת, שמי שאומר שכוונתו רק להסרת האגו - משקר כי הוא מתבייש בדתו.

❖ בהאזנה להקלטות, נשמע שעוד לפני שהרב דונר הגיע לגרי"ש - כבר החליט החלטה חזקה שהשערות אסורות.

העובדות שהתבררו ללא עוררין, והן גם נתמכות בהסריות רבות של תגלחות ממתחם זה - סוכמו לעיל במאמר זה, וביתר פירוט בספר 'הכצעקתה'.

לאור עדויות אלו הסיקו הרבנים שבית התגלחת הוא בית ע"ז, והתגלחת היא עבודת האליל, וממילא לשיער יש דין תקרובת, ונאסר בהנאה
לאור הבידור המקיף שערכנו אין זו המציאות האמיתית, וממילא נשמט
 הבסיס לפסק זה, הארכנו בספר 'הכצעקתה'

אף שמטרת חוברת זו היא רק להציג את המציאות, יש להוסיף עוד משפט אחד על ההלכה:

לכאורה יש מקום לומר, שגם מי שהמציאות לא הובררה לו, ולכן חושש כאן לכמה חששות, עדיין יש כאן כמה וכמה ספיקות שיש לו מקום לצרפן, וכהוראה מעשית לכאורה יוכל להתיר אפילו את הפאות העשויות משערות שהגיעו ישירות ממתחם טירופאטי, וכ"ש את הפאות שספק האם הגיעו מטירופאטי או משאר מקומות בהודו ובעולם שבהם יש שערות ללא שום חשש תקרובת ע"ז, ובודאי להתיר את השערות שעברו את ההכשר - שהרי מקפידים בו להשתמש רק בשערות במצבן הגולמי הראשוני, שאז ניתן להכיר היטב מה מקור השערות:

א' - הרי יש כאן **ספק אם בכלל זו ע"ז** (לגישת החזו"א שאין ע"ז בדבר שכולו דמיון, ויש לה מקור בראשונים); ב' - כדי לאסור תקרובת **צריך ע"ז מציאותית** ולא מדומינית, כדמוכח מתקרובת הר לפי כל טעמי המתירים (רש"י תוס' רמב"ן ורי"ד בסוגיית מקריב להר); ג' - והרי יש **חזקת היתר** של השערות **[שבעודן על האשה היו בודאי מותרות, וספק אם נשתנו לאיסור מחמת הגילוח (תשובת הגר"י שפירא)]**; ד' - ואף אם לא היתה חזקת היתר, הרי **מספיקא לא מחזקינן איסורא אף בע"ז**, וכמ"ש הט"ז (י"ד קמ"א ב'), וכ"כ הריטב"א (ע"ז מ'): 'כל סתם מקומות הם בחזקת שאין נעבדין, ואנו אין לנו לאסור שום דבר משום ספק עבודה זרה אף על גב דאיסור תורה הוא, עד דנדע ודאי שהיא עבודה זרה או שהרוב נעבד'; ה' - ושמא בכלל אין תקרובת בשבירת מקל ושערות אלא רק בדברים הקרבים על המזבח (דעת רבי יוחנן, וכמה ראשונים שפסקו כמותו, וכ"כ החת"ם סופר); ו' - ושמא יש חילוקים בין שבירת מקל לגזיזת שערות (כמה תשובות בפוסקי השנים האחרונות המחלקים בכך); ז' - ושמא **מועיל ביטול ע"י עכו"ם לתקרובת שאיננה אוכלין** (ב"ח קל"ט ג', וכן משמע בכמה ראשונים), ומכירת המקדש היא ביטול לדעת הרבה ראשונים (פסק הרמ"א וש"ך וט"ז ומשמעות המחבר); ח' - ויש לצרף מה שלדעת תוס' **איסור הנאה בתקרובת הוא דרבנן** [והתבואות שור היקל בספק תקרובת בזה"ז במקום הפסד], והגרש"ק (בטוב טעם ודעת תליתאה ב' רל"ו) מצדד שאחר הביטול כבר אין איסורו מן התורה; ט' - בנוסף למה שס"ס **בע"ז מותר אליבא דרב** (זבחים ע"ד. עיי"ש) דקיי"ל כוותיה באיסורא - וכמ"ש הרמב"ם (ע"ז ז' י') והטור (י"ד ק"מ); י' - ובד"כ יש כאן כמה וכמה תערובות (שמועיל לחלק מהראשונים); י"א - יש כאן **הפסד מרובה לאין שיעור** במה שמחירי הפאות האמירו למימדים עצומים מאחר והצורך בהכשר מונע את הסחר הישיר ממפעלים בסין; י"ב - בנוסף, **הצניעות נפגמת ביותר**, שהרי אם לא היו מצריכים הכשר על הפאות הרי שהציבור שהפרטה לא מצויה בכיסו - היה רוכש פאות בסין **[שהוא דבר שדי קל לעשותו כיום]** במחיר נמוך בהרבה ממחירי הפאות כיום, ופאות אלו אף שנראות סביר, אבל אינן מתקרבות כלל ליופי הפאות היקרות, שכיום נאלצים לרכוש דוקא אותן בהעדף מסחר חופשי בזה.